

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Projekt założeń
Lokalnej Strategii Rozwoju
obszaru Szwajcarii Kaszubskiej na lata 2016-2022

Materiał do konsultacji społecznych

Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, listopad 2015 r.

Część I: Diagnoza - opis obszaru i ludności.

Ogólny opis obszaru

Lokalna Strategia Rozwoju realizowana przez LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby obejmuje obszar 9 gmin: Chmielno, Przodkowo, Przywidz, Sierakowice, Somonino, Stężyca, Sulęczyno, Kartuzy, Żukowo. Wymienione gminy wchodzą w skład powiatu kartuskiego (8 gmin) oraz powiatu gdańskiego (gmina Przywidz). LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby obejmuje obszar położony w północno – wschodniej części województwa pomorskiego w bezpośrednim sąsiedztwie Trójmiasta.

Rys. Obszar LGD.

Źródło: Opracowanie własne.

Całkowita powierzchnia obszaru LGD wynosi 1 250 km² co stanowi 6,83 % powierzchni województwa pomorskiego. Poniżej przedstawiono charakterystykę lokalizacji poszczególnych gmin obszaru LGD.

Tab. Powierzchnia, typ i liczba sołectw gmin objętych działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby.

L.P.	Gmina	Typ gminy	Powiat	Powierzchnia w km ²
1	Chmielno	gmina wiejska	kartuski	79
2	Przodkowo	gmina wiejska	kartuski	85
3	Przywidz	gmina wiejska	gdański	129
4	Sierakowice	gmina wiejska	kartuski	183
5	Somonino	gmina wiejska	kartuski	112
6	Stężyca	gmina wiejska	kartuski	161
7	Sulęczyno	gmina wiejska	kartuski	131
8	Kartuzi	gmina miejsko - wiejska	kartuski	206
9	Żukowo	gmina miejsko - wiejska	kartuski	164

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bardzo ważną cechą charakterystyczną obszaru LGD jest jego atrakcyjne położenie administracyjne i komunikacyjne. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim bliskości Trójmiasta jako bliskiego potencjalnego rynku zbytu produktów i usług świadczonych na terenie LGD. Jednocześnie widoczne jest dogodne położenie komunikacyjne odnosząc się zarówno do relatywnie dobrze rozwiniętej sieci dróg wewnętrznych na terenie LGD jak i przede wszystkim bliskości portu lotniczego Gdańsk – Rębiechowo, portu morskiego oraz autostrady A1. W kontekście dostępności komunikacyjnej niezmiernie ważne jest także uruchomienie od 01.10.2015 r. bezpośrednich połączeń

kolejowych w ramach Pomorskiego Kolei Metropolitarnej między Kartuzami, Żukowem a Trójmiastem, które w przyszłości będą docierały także do innych regionów obszaru LGD (gmin: Somonino, Stężyca, Sierakowice, Chmielno). Wszystkie wymienione elementy świadczą o dobrym połączeniu obszaru LGD zwłaszcza z główną aglomeracją województwa.

Uwarunkowania geograficzne

Obszar LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby pod względem geograficznym obejmuje teren tzw. Szwajcarii Kaszubskiej – krainy wyodrębnionej ze względu na posiadane połączenie wybitnych walorów naturalnych i kulturowych.

Zgodnie z fizyczno - geograficzną regionalizacją Polski, wg J. Kondrackiego, w ogólnym podziale, obszar LGD jest położony na terenie Pojezierza Kaszubskiego.

Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze stanowią jeden z głównych elementów decydujących o spójności obszaru LGD. Fakt ten wynika przede wszystkim z przeszłości geologicznej tego obszaru związanej z obecnością na jego terenie ostatniego zlodowacenia - lądolodu skandynawskiego, którego ostatnia – najmłodsza faza pozostawiła w tym regionie znaki swojej obecności w postaci praktycznie wszystkich form polodowcowej rzeźby terenu. Formy te w szczególności są widoczne na obszarze LGD, przez co takie elementy jak znaczne deniwelacje terenu i wzniesienia nad poziomem morza w połączeniu z pięknymi krajobrazami i licznie występującymi jeziorami były jednym z dwóch czynników decydujących o określeniu tego obszaru mianem Szwajcarii Kaszubskiej.

Według charakterystyki określonej przez geografa J. Mordawskiego¹ obszar Szwajcarii Kaszubskiej należy do najbardziej urozmaiconych. Wykazuje on kilka specyficznych geograficznie cech dotyczących ukształtowania terenu wyróżniających go wśród pozostałych regionów województwa i kraju, do których należą przede wszystkim:

- Największe w województwie pomorskim wysokości bezwzględne – z najwyższym punktem na terenie LGD - wzniesienie Wieżyca o wysokości 329 m n.p.m., położone w paśmie Wzgórz Szymbarskich, które jest jednocześnie najwyższym wzniesieniem na obszarze Niziu Południowobałtyckiego;
- Duże urozmaicenie rzeźby terenu i znaczne wysokości względne sięgające 150 – 200 m;
- Występowanie prawie wszystkich form młodoglacjalnej rzeźby terenu – zarówno akumulacyjnych (moreny denne i czołowe, drumliny, sandry, wytopiska, kemy) jak i erozyjnych (rynnny jeziorne);
- Duża liczba jezior w tym jezior o znacznej powierzchni będących jednymi z głównych atrakcji turystycznych regionu;
- Liczne ciekły wodne oraz obszary źródłowe kilku rzek Pobrzeża Bałtyku

Poza ukształtowaniem terenu głównym walorem obszaru LGD są jego wody powierzchniowe i podziemne. W przypadku wód powierzchniowych charakterystyczną cechą obszaru Szwajcarii Kaszubskiej jest zarówno duża liczba i powierzchnia jezior, jak i gęsta sieć cieków wodnych.

Charakterystycznym elementem hydrograficznym obszaru LGD są liczne jeziora wypełniające zagłębienia terenu, typowe dla rzeźby młodoglacjalnej wśród których dominują jeziora rynnowe. Ogółem wody zajmują powierzchnię ponad 6 013 ha co stanowi 4,81 % obszaru LGD – do dominujących gmin pod tym względem należą: gmina Chmielno w której udział wód stanowi ponad 14 % jej powierzchni oraz gmina Sulęcyno gdzie obszary wód stanowią prawie 10 % jej powierzchni. Ogółem na obszarze Szwajcarii Kaszubskiej znajduje się ponad 140 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, wśród których dominują jeziora największe o powierzchni pow. 5 ha. Pod względem powierzchni, jeziora Szwajcarii Kaszubskiej należą do największych w województwie pomorskim. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Raduńskie Dolne zajmujące powierzchnię 737 ha. Wszystkie jeziora charakteryzują się zróżnicowaną czystością wód i wymagają podjęcia stałych działań w zakresie ich monitoringu i zapobiegania zanieczyszczeniom.

W przypadku wód obszar Szwajcarii Kaszubskiej położony jest w systemach 7 dorzeczy, wyznaczonych działami I rzędu:

- Martwej Wisły – w tym w zlewni Motławy – w tym w zlewni Raduni – w tym w zlewniach Strzelniczki (Strzelenki) i Małej Słupiny,
- Wisły – w tym w zlewniach Wdy i Wierzycy, w tym również w zlewni Więcisy,

¹ J. Mordawski, *Geografia Kaszub, Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie, Gdańsk 2008 r.*,

- Łeby – w tym w zlewniach Debnicy, Mirachowskiej Strugi i Warzenicy,
- Łupawy – w tym w zlewni Bukowiny,
- Słupi,
- Redy (niewielki obszar w gm. Przdokowo), w tym w zlewni Gościciny, w tym w zlewni Gościnniej (zlewnie jezior Otałzyno i Wycztok, położone przy granicy powiatu),
- Kaczej,

Jednocześnie obszar LGD położony jest na węźle hydrologicznym, gdzie swoje źródła ma wiele rzek i cieków, w tym m.in. Słupia i dopływy Raduni. Do największych rzek regionu należą w tym względzie rzeki: Radunia, Słupia, Łeba i Klasztorna Struga. Według badań WIOŚ w Gdańsku stan czystości wód rzek regionu jest niezadawalający i należą one w większości przypadków do wód klasy III i wód pozaklasowych.

O specyfice obszaru LGD decyduje również jej bogata i bardzo urozmaicona szata roślinna. Bogate walory środowiska naturalnego i ich często niezmienny przez działalność antropogeniczną stan, powoduje, że na obszarze Szwajcarii Kaszubskiej zachowało się wiele form roślinnych unikatowych w skali kraju. Należą do nich przede wszystkim torfowiska, wrzosowiska oraz występowanie dużych zwartych kompleksów leśnych. Na ich obszarze występują unikatowe formy roślinne, które obok ukształtowania terenu i licznych jezior stanowią o atrakcyjności turystycznej tego regionu.

Na obszarze LGD lasy zajmują ogółem powierzchnię 40078,05 ha co stanowi ponad 32 % powierzchni Szwajcarii Kaszubskiej. Należy jednak podkreślić, że w gminach najbardziej zalesionych takich jak Kartuzy czy Przywidz udział lasów sięga ponad 40 % ich całkowitej powierzchni. Odsetek powierzchni LGD zajmowanej przez lasy jest nieco niższy niż w województwie pomorskim i sięga 32%. Duża lesistość oraz występowanie takich unikatowych drzew jak cis oraz bogactwo runa leśnego w postaci grzybów i jagód stanowi kolejną atrakcję turystyczną tego regionu.

Potwierdzeniem unikalności i niepowtarzalności opisanych walorów środowiska naturalnego jest ilość i różnorodność form prawnej ochrony przyrody jakimi są one objęte. Obecnie istniejący system ochrony przyrody ma na celu zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnowę zasobów i składników przyrody na terenie LGD. Według danych GUS obecnie na terenie LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby różnymi formami ochrony przyrody objęta jest połowa jego obszaru (tj. 63 096,20 ha). Należy jednocześnie zaznaczyć, że na obszarze LGD poza parkami narodowymi występują wszystkie możliwe formy ochrony prawnej w tym systemy ochrony środowiska naturalnego w skali nie tylko regionalnej czy krajowej ale także międzynarodowej. W skład terenów objętych prawną ochroną na obszarze LGD STK wchodzi następujące formy: parki krajobrazowe (31 405 ha, 25% powierzchni LGD), użytki ekologiczne (61,20 ha, 0,5% powierzchni LGD), zespoły przyrodniczo – krajobrazowe (9 012 ha, 7% powierzchni LGD), rezerваты przyrody (842,5 ha, 0,7% powierzchni LGD), obszary chronionego krajobrazu (30835 ha, 25% powierzchni LGD). Poza wyżej wymienionymi obszarami na omawianym terenie występują tereny zieleni (parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej) o powierzchni 66 ha, co stanowi 0,1% terenu LGD. Wartościowe elementy środowiska naturalnego objęto ochroną prawną jako pomniki przyrody w ilości 128 szt.

Najważniejszą formą prawnej ochrony na terenie LGD jest Kaszubski Park Krajobrazowy zajmujący ¼ powierzchni LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby. Park ten został utworzony Uchwałą nr XIX/82/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 15 czerwca 1983 roku. Obejmuje centralny obszar etniczny Kaszub, położony na Pojezierzu Kaszubskim. Roślinność Parku, w wyniku dużej różnorodności występujących tu siedlisk, jest bardzo zróżnicowana.

Przez teren LGD przebiega Północny Kaszubski Korytarz Ekologiczny, będący częścią Korytarza Północnego łączącego Puszcę Augustowską na północnym wschodzie Polski z Cedyńskim Parkiem Krajobrazowym na północnym zachodzie. Korytarze ekologiczne są ważnymi elementami sieci Natura 2000, ponieważ umożliwiają przemieszczanie się organizmów między siedliskami. Niegdyś rozległe siedliska zostały na skutek działalności człowieka rozdrobnione i często odizolowane od siebie. Korytarze ekologiczne są to liniowe pasy lasów, terenów porośniętych krzewami lub trawami, umożliwiające zwierzętom przemieszczanie się oraz dające schronienie i dostęp do pożywienia.

Kolejną formą ochrony przyrody obejmującą 25% terenów należących do obszaru LGD STK są obszary chronionego krajobrazu. Znajdują się tutaj: Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni, Kartuski Obszar Chronionego Krajobrazu, Otomiński Obszar Chronionego Krajobrazu, Gowidliński

Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Przywidzki Obszar Chronionego Krajobrazu. Łącznie na terenie LGD obszary te zajmują 30835 ha.

Część obszaru LGD (7%) objęta jest ochroną w ramach zespołów przyrodniczo – krajobrazowych. Są to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe i estetyczne. Na analizowanym terenie są to obszary obejmujące przede wszystkim jeziora i rzeki wraz z przyległymi do nich terenami przybrzeżnymi. Wyróżniono tu następujące zespoły: Rynna Potęgowska, Rynna Kamieniecka, Dolina Łeby, Obniżenie Chmieleńskie, Rynna Raduńska, Rynna Brodnicko – Kartuska.

Rezerваты przyrody zajmują niewielką część terenu LGD STK (0,7%) ale są to wyjątkowo cenne przyrodniczo i krajobrazowo obszary. Znajdują się tu rezerваты: Żurawie Błota (108 ha), Staniszewskie Zdroje (38 ha), Lubygość (69 ha), Kurze Grzędy (168 ha), Jezioro Turzycowe (11 ha), Staniszewskie Błota (131 ha), Leśne Oczko (41 ha), Zamkowa Góra (9 ha), Stare Modrzewie (6 ha), Jar Rzeki Raduni (86 ha), Wyspa na Jeziorze Przywidz (5 ha), Żurawie Chrusty (22 ha), Ostrzycki Las (61 ha).

Wskaźnikiem tego w jakim stopniu środowisko naturalne jest unikatowe i warte specjalnej ochrony są obszary Natura 2000 obejmujące najcenniejsze przyrodniczo tereny – obecnie tego typu formy ochrony występują w ilości 20 szt. na terenie LGD.

Opisane kwestie posiadanych wybitnych walorów przyrodniczych na terenie LGD potwierdzają wnioski z konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców regionu. Ich wyniki w odniesieniu do przeprowadzonego badania ankietowego wskazują, że największa liczba mieszkańców (79%) wskazała na atrakcyjne walory naturalne – jako główny atut regionu przy zauważalnym jednocześnie dużym potencjale posiadanych walorów dla rozwoju turystyki i rekreacji (65%). Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych regionu dla rozwoju turystyki, przedsiębiorczości czy generowania miejsc pracy.

Analizując kwestie posiadanych walorów środowiska przyrodniczego należy wskazać, na zagrożenia dla ich jakości związane zwłaszcza z działalnością człowieka oraz główne potrzeby dotyczące ochrony tych walorów, zwłaszcza w odniesieniu do zasobów środowiska przyrodniczego. Na obszarze LGD biorąc pod uwagę zapisy Programu Ochrony Środowiska powiatu kartuskiego oraz gdańskiego a także podobne dokumenty istniejące na poziomie poszczególnych gmin w zakresie głównych zagrożeń środowiska należy wskazać na:

- a. powierzchnię ziemi:
 - procesy geodynamiczne czyli ruchy masowe ziemi, związane przede wszystkim z działaniem sił przyrody, takimi jak gwałtowne opady deszczu, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie się poziomu wód gruntowych oraz wezbrania rzek,
 - eksploatację kopalni która może powodować rozległe powierzchniowe zmiany terenu w formie wyrobisk oraz zmiany w pionowym ukształtowaniu rzeźby,
 - zabiegów agrotechnicznych związanych z uprawą ziemi,
- b. wody podziemne:
 - zanieczyszczenia komunalne: składowiska odpadów, także „dzikie wysypiska”, ścieki, oczyszczalnie ścieków, zrzut ścieków, ujęcia wód podziemnych,
 - zanieczyszczenia transportowe: stacje paliw, szlaki komunikacyjne, obszary magazynowo – składowe,
- c. wody powierzchniowe:
 - punktowe (np. wyloty ścieków),
 - liniowe (np. drogi – spływ zanieczyszczeń),
 - obszarowe (np. rolnictwo – nawożenie, środki ochrony roślin).
- d. klimat:
 - niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych,
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof (silne wiatry, incydentalne trąby powietrzne, wyładowania atmosferyczne).
- e. powietrze atmosferyczne:
 - punktowe - dotyczy emisji z zakładów, powstającej w wyniku energetycznego spalania paliw oraz przemysłowych procesów technologicznych, są to emitery jednostek organizacyjnych o znaczącej emisji zanieczyszczeń – kominy,

- liniowe - to głównie emisja komunikacyjna z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego,
- powierzchniowe - jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczalni ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających i składowania odpadów.

f. klimat akustyczny:

- trasy komunikacyjne (pojazdy samochodowe, motocykle, ciągniki, pociągi),
- zakłady produkcyjne, place budowy,
- miejsca publiczne takie jak: centra handlowe, deptaki, skwery oraz inne miejsca zbiorowego nagromadzenia ludności.

g. Zasoby przyrodnicze (flora i fauna):

- fragmentaryzacja zwartych powierzchni leśnych i obszarów chronionych.

W kontekście opisanych zagrożeń widoczny jest wpływ na stan środowiska naturalnego działalności człowieka - zwłaszcza na wrażliwych na antropopresję licznych obszarach objętych prawnymi formami ochrony przyrody, którego jednym z przejawów jest wpływ ruchu turystycznego, zwłaszcza w najintensywniej eksploatowanych i najbardziej atrakcyjnych turystycznie obszarach. Wpływ ten widoczny jest w opisanych zagrożeniach poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, a wymiernym przykładem ich występowania na terenie LGD są np. zidentyfikowane zagrożenia w Programach ochrony najbardziej cennych przyrodniczo terenów na obszarze LGD tj. obszarach Natura 2000 – w przypadku tych obszarów np. w odniesieniu do obszaru Jar Rzeki Raduni (kod PLH 220011), Hopowo (kod PLH 220010), Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego (kod PLH 220095), Jeziora Kistowskie (kod PLH 220097), jako główne zagrożenia wskazano działalność turystyczną człowieka w postaci np. zbyt silnej presji turystycznej, intensywnego wyławiania ryb, nasilającej się turystyki, zwłaszcza wypoczynkowej w okresie letnim czy intensywnego rozwoju zabudowy letniskowej nad brzegami zbiorników wodnych.

Negatywny wpływ turystyki na środowisko w skali całego województwa potwierdzają zapisy Raportu o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2014 roku, które mówią wprost, iż „Zwiększona antropopresja, w głównej mierze związana z nasilającym się ruchem turystycznym, prowadzonymi inwestycjami oraz zmianami klimatu, skutkuje potrzebą podjęcia działań ochronnych wobec unikatowych w skali kraju walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu. Uszczegółowieniem tej kwestii w odniesieniu do obszaru LGD są wnioski z analiz zawarte w dokumencie „Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim” opracowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, który mówi wprost, że nadmierne obciążenie środowiska przyrodniczego prowadzi do jego dewaloryzacji i utraty wartości, które były podstawą rozwoju funkcji turystycznej. Proces taki wg zapisów w/w dokumentu w największym stopniu występuje w centralnej części Pojezierza Kaszubskiego i w strefie nadmorskiej. Efektem jest powstanie rozległych obszarów nagromadzenia sytuacji konfliktowych między zagospodarowaniem i użytkowaniem turystycznym a ochroną wartości przyrodniczych i krajobrazowych². Wg zapisów tego dokumentu konflikty na tych obszarach pojawiają się i potęguje przede wszystkim w skutek:

- wzrastającej penetracji terenów pozbawionych przystosowania do masowego użytkowania turystycznego lub niemożliwych do takiego przystosowania ze względu na potrzebę ochrony wartości przyrodniczych,
- wzrastającego turystycznego ruchu samochodowego i zagospodarowania towarzyszącego, obsługującego turystykę, powodującego przekształcenia tych rejonów w obszary często zbliżone charakterem do zurbanizowanych.

W związku z zaistniałą sytuacją wymagane są w tym zakresie działania ograniczające negatywny wpływ turystyki na środowisko w postaci m.in. ograniczenia negatywnego oddziaływania ruchu i zagospodarowania turystycznego, na zasoby przyrodnicze i krajobraz rejonów turystycznych, w tym ograniczenie nacisku turystycznego na rejon o dużym zagęszczeniu zainwestowania oraz dla odciążenia rejonów nadmiernie eksploatowanych – ukierunkowanie i stymulowanie rozwoju turystyki na obszary dotychczas mniej wykorzystywane. Przedstawiona w opisywanym dokumencie analiza wskazuje jednocześnie, że zapewnienie trwałego ekologicznie i efektywnego ekonomicznie użytkowania przyrodniczego walorów turystycznych wymaga podjęcia min. działań w zakresie

² Marzena Wanagos (red.), Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk.

odciążenia terenów nadmiernie eksploatowanych w tym w obrębie terenów poddanych szczególnym formom ochrony przyrody, kształtowanie ładu przestrzennego w zagospodarowaniu turystycznym rejonów oraz podniesienie estetyki zagospodarowania czy poprawa stanu istniejących oraz budowa nowych obiektów i urządzeń ochrony środowiska służących obiektom turystycznym. Jednocześnie jako pożądane przedsięwzięcia tym zakresie wskazano przede wszystkim: ukierunkowanie lub zmianę natężenia aktywności turystycznej, budowę nowych obiektów turystycznych z preferencją dla form ogólnodostępnych, całorocznych, przebudowę lub eliminację części bazy turystycznej.

Opisane uwarunkowania związane z wpływem turystyki na środowisko mają swoje odzwierciedlenie także w opiniach mieszkańców obszaru LGD, dla których bardzo ważną kwestią dotyczącą posiadanych walorów naturalnych i zasobów środowiskowych była kwestia ich ochrony. Potwierdzają to np. wyniki przeprowadzonych badań ankietowych, w których mieszkańcy (30%) wskazywali na ochronę środowiska, jako tę kwestię która w odniesieniu do turystyki wymaga największego wsparcia w przyszłości. Jednocześnie wyniki spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami branży turystycznej wskazują, że jednym z głównych problemów jakie wskazali przedstawiciele branży dla rozwoju turystycznej w regionie jest „ochrona krajobrazu” obszaru LGD przed degradacją ze strony nadmiernego, niezorganizowanego ruchu turystycznego. Podobne wnioski pojawiały się podczas organizowanych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami jakie zostały zorganizowane w poszczególnych gminach obszaru LGD. Mieszkańcy widząc i doceniając wpływ rozwoju turystyki na gospodarkę regionu wskazywali także na miejscami duże i rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego przez ruch turystyczny, zwłaszcza w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach obszaru – które zdaniem mieszkańców stanowią jedną z najważniejszych zagrożeń dla rozwoju turystyki w regionie. W gminach o największej jeziorności (Chmielno, Stężyca) wskazywano także na rosnące zanieczyszczenie jezior oraz ich otoczenia (brzegów) przez rosnący, niezorganizowany ruch turystyczny. Jako przyczynę tych zjawisk mieszkańcy wskazywali na generalny niedostatek podstawowej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, zwłaszcza odnoszący się do infrastruktury publicznej, na obszarach o największym ruchu turystycznym. Jednocześnie mieszkańcy zauważyli duży problem zwiany z nadmiernym ruchem samochodowym i wykorzystywaniem nieprzystosowanych do tego celu lokalnych dróg i ścieżek jako tras turystycznych. Na spotkaniu w każdej z gmin obszaru LGD zarówno mieszkańcy jak i przedstawiciele władz samorządowych solidarnie wskazali w tym zakresie na pilną potrzebę budowy ścieżek rowerowych – widząc w nich zarówno szansę na uporządkowanie i ukierunkowanie ruchu turystycznego w regionie jak i możliwość przemieszczania się mieszkańców. Podczas przeprowadzonych warsztatów z branżą turystyczną jej przedstawiciele zwracali natomiast uwagę na wciąż małą (mimo podejmowanych zabiegów w ostatnich latach w tym kierunku) liczbę zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ turystyki na środowisko w komercyjnych obiektach turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem OZE, które pozwoliły ograniczyć wpływ turystyki na środowisko a jednocześnie zmniejszyły koszty działalności podmiotów z tej branży.

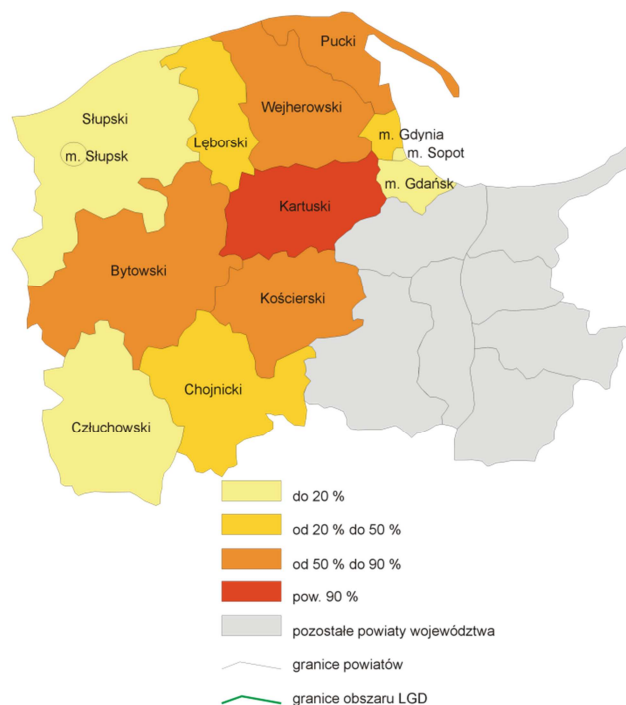
Dziedzictwo kulturowe

Termin „Kaszuby” pojawił się po raz pierwszy w 1249-53 roku na książej pieczęci władcy Pomorza Zachodniego. W następnych wiekach nazwa ta „przesunęła się” coraz bardziej na wschód. W XVI wieku zaczęto używać tej nazwy na Pomorzu Wschodnim dla określenia mieszkających tu ludzi o słowiańskim rodowodzie. Niezależnie od zapisków historycznych Kaszubi są prastarym plemieniem pomorskim o rodowodzie słowiańskim, którzy mimo wypierania na wschód i wieloletniej germanizacji zachowali swoją kulturę, szczególnie Kaszubi wschodni.

Obecnie Kaszubi mieszkają głównie w województwie pomorskim, w różnym procencie w różnych miejscowościach jednakże za najbardziej rdzenny obszar Kaszub, cechujący się największym odsetkiem ludności kaszubskiej uznaje się obszar centralnej części województwa pomorskiego obejmujący m.in. cały obszar LGD. Najważniejszym zaś wyznacznikiem tożsamości narodowej, czy etnicznej Kaszub jest kultura ze wszystkimi jej składnikami, która z uwagi a swoją odmienność i charakter stanowi obecnie drugie – obok walorów naturalnych – bogactwo i wyróżnik obszaru LGD.

Na obszarze LGD najważniejszym przejawem kultury kaszubskiej jest język – jedyny język regionalny w Polsce. Jest on jednym z języków polskich należącym do lechickiej grupy języków zachodnio – słowiańskich. Kaszubskim posługuje się wielu mieszkańców regionu - jest on obecny w literaturze, prasie, radio, telewizji, w szkole i w wielu kościołach. Obok licznych składników identycznych z językiem polskim niemało jest naleciałości germańskich w słownictwie, frazeologii, w

gramatyce. To wynik wielowiekowej zależności od niemieckiej kultury i państwowości. Należy podkreślić, że na obszarze LGD występuje największa liczba ludności kaszubskiej w skali całego województwa – średnio w każdej z 9 gmin tego obszaru liczba ludności kaszubskiej stanowi ponad 80% mieszkańców. Dane te potwierdza poniższy rysunek, który wskazuje, że powiat kartuski zdecydowanie dominuje pod kątem udziału ludności kaszubskiej.

Rys. Liczba ludności kaszubskiej oraz osób z częściowym rodowodem kaszubskim na obszarze Kaszub w % ogółu ludności – według powiatów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Mordawski J., *Geografia Kaszub, Zrzeszenie Kaszubsko – Pomorskie, Gdańsk, 2008 r.*

Innymi, ważnymi elementami kultury kaszubskiej, które są kultywowane i propagowane na obszarze LGD są:

- siedmiobarwny haft oparty na dorobku żukowskich norbertanek, rozwijany później we Wdzydzach Kiszewskich, a obecnie w wielu ośrodkach Kaszub,
- wyroby ceramiczne wielobarwne i czarne – np. powszechnie znany rodzinny warsztat Neclów w Chmielnie wytwarzający tradycyjnymi metodami artystyczną ceramikę kaszubską zdobioną pięknymi motywami, głównie roślinnymi,
- rzeźba i malarstwo na szkłe, którymi zajmują się przede wszystkim domorośli twórcy,
- muzyka kaszubska, śpiew, taniec – które towarzyszyły i towarzyszą Kaszubom w różnych sytuacjach życiowych. Lokalne kapele i zespoły ludowe posługują się skrzypcami, klarnetami, akordeonami, rzadziej trąbkami i bassetami. Jednocześnie charakterystyczne dla tych kapel są typowo kaszubskiej instrumenty, np. diabelskie skrzypce, bazuny i burczybasy.
- istnienie kilkudziesięciu zespołów pieśni i tańca oraz chórów – jednocześnie wraz tradycyjną pieśnią i tańcem rozwija się muzyka rozrywkowa dzięki młodym zespołom kaszubskim,
- lokalne obrzędy ludowe – np. Gwiżdże, noworoczne fify, tradycja sobótkowa, pusta noc, itp.
- wytwarzanie i zażywanie tabaki – w tradycyjnej formie tę kaszubską „używkę nikotynową” zażywają mężczyźni, a czasami kobiety, co wiąże się również z wyrabianiem tabakierek z krowiego rogu.
- charakterystyczny typ budownictwa mieszkalnego, gospodarczego, a nierzadko i sakralnego - budownictwo drewniane, zrębowe lub ryglowe.

Na obszarze LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby znajduje się wiele różnorodnych i wartych odwiedzenia zabytków architektury związanych z lokalną kulturą i historią, z Zespołem Poklasztornym Kartuzów w Kartuzach oraz Zespołem Poklasztornym Norbertanek w Żukowie na czele. W większości są to kościoły, zespoły pałacowe i dworskie, domy, ale można tu zobaczyć również zabytkową kuźnię, dawny układ urbanistyczny i wiele innych interesujących obiektów,

atrakcyjnych turystycznie, np.: sanktuaria, cmentarze, obiekty kultury sakralnej, dwory i pałace, zabudowa folwarczna, tradycyjna zabudowa kaszubska, chata kaszubska, ołtarz papieski. Potwierdzeniem znaczenia kulturowego lokalnych budynków i zagospodarowania terenu jest fakt wpisania do ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku 64 obiektów.

Jednocześnie ważnym elementem związanym z kultywowaniem lokalnej kultury i tradycji jest oferta kulturalna muzeów, izb regionalnych i innych podobnych obiektów na terenie LGD, z której do najbardziej znanych należy oferta Muzeum Kaszubskiego im. Franciszka Tredera w Kartuzach, Muzeum Ceramiki Kaszubskiej w Chmielnie czy oferta Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku.

Z opisanymi elementami kultury kaszubskiej związane są ściśle działania promocyjne mające na celu ich propagowanie zarówno w regionie jak i w kraju i za granicą. Promocja ta przyjmuje różne formy, natomiast najczęściej występującą formą, realizowaną na terenie samej LGD są imprezy promocyjne związane z kulturą kaszubską – obecnie corocznie na terenie LGD organizowanych jest w sumie kilkadziesiąt imprez promocyjnych o tym charakterze, które organizowane są zarówno przez Powiat Kartuski jak i samorządy poszczególnych gmin czy gminne jednostki kultury. Do przykładowych najbardziej znanych imprez tego typu, których charakter nawiązuje do lokalnej kultury należą: Truskawkobranie, Jarmark Kaszubski czy Dni Powiatu Kartuskiego. Ponadto zdecydowana większość imprez ma charakter lokalny ograniczający się do terenu danej gminy/miejscowości. Brakuje w tym zakresie większej współpracy między gminami w celu organizacji wspólnych wydarzeń i większej skali oddziaływania lub działań koordynujących tak aby wydarzenia organizowane w poszczególnych gminach nie konkurowały z sobą. W odniesieniu do innego typu działań promocyjnych ograniczają się one do operacji realizowanych przez poszczególne samorządy gmin i obejmują obszar danej gminy. Jedynymi instytucjami, które zajmują się obecnie skoordynowaną promocją obszaru całego regionu są Lokalna Grupa Działania – jako organizacja pozarządowa oraz Starostwo Powiatowe w Kartuzach, realizujące szereg różnorodnych działań, począwszy od wyjazdów na targi turystyczne po publikacje promocyjne czy promocję regionu w internecie. Poza działalnością tych dwóch instytucji widoczny jest brak działań tego typu o szerszej skali oddziaływania organizowanych przez inne organizacje w tym organizacje pozarządowe. Ponadto tak jak w przypadku imprez problemem jest słaba współpraca międzygminna w tym zakresie i niedostateczna liczba podejmowanych działań dotyczących całego regionu – zarówno w kwestii promocji w kraju jak i za granicą.

Bardzo ważnym elementem potwierdzającym bogate dziedzictwo kulturowe Kaszub, a tym samym przywiązanie mieszkańców regionu do tradycji jest znaczna ilość produktów tradycyjnych, wytwarzanych na terenie LGD. Aby produkt mógł być uznany jako tradycyjny musi spełniać określone warunki. Jego jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości muszą wynikać ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, za które uważa się metody wykorzystywane od co najmniej 25 lat oraz produkt ten powinien stanowić element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym jest wytwarzany i być elementem tożsamości społeczności lokalnej. Lista Produktów Tradycyjnych Województwa Pomorskiego zawiera łącznie 173 produkty, z czego 45 (26 %) zarejestrowano na terenie LGD. Receptura produktu tradycyjnego nie jest przypisana jednemu producentowi, tylko stanowi dziedzictwo kulinarne całego regionu. Przykładowe produkty uznane za tradycyjne, zarejestrowane na analizowanym obszarze np.: Bitki dominikańskie (Ostrzyce), Czarny salceson (Mojużewska Huta), Kaszanka po kaszubsku (Mojużewska Huta), Kielbasa – wòrszta (Mojużewska Huta), Hylyng opiekany z cebulą – śledź po kaszubsku (Ostrzyce), Klopsiki z pomuchla (dorsza) po kaszubsku (Ostrzyce), Ikra smażona z Kaszub (Ostrzyce), Truskawka kaszubska lub kaszëbskô malëna (Kamienica Szlachecka), Chleb z Pirsna (Pierszczewo), Kaszubski chleb żytni na ziemniakach (Ostrzyce), Młodzowy kuch z kruszonką (Ostrzyce), czy Brëjka – kawa po kaszubsku (Ostrzyce). Szczególnie ważnym produktem lokalnym który posiada już wyrobioną markę na rynku jest wspomniana Truskawka kaszubska lub kaszëbskô malëna, który jako jedyny na terenie LGD posiada charakter produktu regionalnego, wpisanego przez Komisję Europejską do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. W kontekście posiadania wymienionych produktów tradycyjnych i regionalnych widoczne jest bardzo słabo rozwinięte przetwórstwo lokalnych produktów w tym zupełny brak przetwórstwa truskawki kaszubskiej. Istniejące przetworzone produkty lokalne są wytwarzane w zdecydowanej większości przypadków na bardzo małą skalę, często okazjonalnie i są

bardzo trudno dostępne – zwłaszcza dla osób przyjezdnych. Na terenie LGD nie funkcjonuje punkt sprzedaży – sklep lub targowisko – oferujący dostęp do większej liczby tego typu produktów. Skutkiem tego jest bardzo niski obecnie poziom urynkowania i komercjalizacji przetwórstwa produktów lokalnych, które są trudno dostępne na rynku a jednocześnie mają niewielkie znaczenie dla lokalnej gospodarki, rynku pracy czy dochodów miejscowej ludności.

Ważnym elementem lokalnego dziedzictwa kulturowego jest funkcjonowanie na terenie LGD obiektów które serwują wyrobu kulinarne bazujące na kaszubskiej tradycji kulinarnej i lokalnych surowcach, należące do Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne - zrzeszenie producentów, przetwórców i restauratorów z poszczególnych regionów członkowskich Europy, mającego na celu zachowanie i rozwój tradycji kulinarnych charakterystycznych dla danych regionów. Na obszarze LGD działającymi przedsiębiorstwami należącymi do tej sieci, a tym samym promującymi lokalne tradycje kulinarne są: Restauracja Inspiracja (Przyjaźń), Restauracja Kania (Przodkowo), Kaszubskie Centrum Promocji Zdrowia „Waldtour – Revita” (Gołubie), Gospodarstwo agroturystyczne „Kaszubski Zapieček” (Ostrzyce), Gospodarstwo rolne Marian Stenzel (Pępowo), Gospodarstwo ekologiczne Brygida i Andrzej Kąkol (Miechucino), Masarnia – rzeźnia Jan Sychta (Miechucino).

Do kwestii rozwoju i promocji kultury kaszubskiej odnoszą się także wyniki konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W ramach badań ankietowych 57% badanych wskazało bogate walory kulturowe związane z kulturą kaszubską jako jedną z głównych, silnych stron regionu. Jednocześnie jednak 33% ankietowanych dostrzegło problem niewystarczającej promocji i rozwoju kultury oraz tradycji kaszubskiej czego konsekwencją jest wskazanie przez 41% ankietowanych kwestii rozwoju i propagowania kultury kaszubskiej jako jednej z głównych potrzeb rozwojowych obszaru LGD. W kontekście produktów lokalnych badania te wskazały także na wskazany przez 36% mieszkańców problem braku małych zakładów przetwórczych opartych o lokalne produkty i zasoby (np. przetwórstwo lokalnych produktów rolnych wytwarzanych przez lokalnych rolników) i wynikającą z niego potrzebę rozwoju lokalnego przetwórstwa produktów rolnych w przyszłości (40% wskazań). Opinie te potwierdzają wnioski z przeprowadzonych bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, gdzie zwracano uwagę na niewielkie zainteresowanie zwłaszcza ludzi młodych kultywowaniem lokalnej tradycji i kultury, co wg mieszkańców jest skutkiem postępującej asymilacji lokalnej kultury z kulturą uniwersalną (globalizacja, społeczeństwo informacyjne, emigracje ludności kaszubskiej w inne regiony kraju, napływ ludności z zewnątrz na teren Kaszub). Zdaniem mieszkańców w kwestii kultury widoczna jest także zbyt mała liczba podejmowanych działań związanych z rozwojem elementów kultury kaszubskiej - a nie tylko propagowaniem obecnych, tradycyjnych jej przejawów co powoduje, że widoczny jest brak innowacyjnych form wykorzystania oraz promocji elementów kultury kaszubskiej. Wskazując na widoczne konsekwencje tych zjawisk mieszkańcy wskazali na zarówno ich skutki zewnętrzne jak i wewnętrzne. W odniesieniu do sytuacji w regionie mieszkańcy wskazują na niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanym życiu kulturalnym i postępujący zanik - zwłaszcza wśród ludzi młodych - kultywowania tradycyjnych elementów kultury kaszubskiej, w tym umiejętności posługiwania się językiem kaszubskim. Sytuacja ta odnosi się przede wszystkim do większych miejscowości w tym miejscowości gminnych – zdaniem mieszkańców, zwłaszcza w zakresie nauki języka kaszubskiego, sytuacja ta jest lepsza w mniejszych miejscowościach, w tradycyjnych, rolniczych rodzinach. Uczestnicy spotkań wskazali także na skutki zewnętrzne opisanej sytuacji, wskazując przede wszystkim na niedostateczną promocję kultury (w tym kultury kaszubskiej) w kraju i za granicą i w konsekwencji niską znajomość elementów lokalnej kultury wśród turystów nie tylko z zagranicy ale także turystów krajowych. W kwestii uwarunkowań zewnętrznych część mieszkańców wskazywała także na duże zagrożenie związane z pojawiającymi się głosami na szczeblu krajowym związanymi z ograniczeniem lub zaniechaniem wsparcia dotyczącego kultury i tradycji Kaszub w tym języka kaszubskiego.

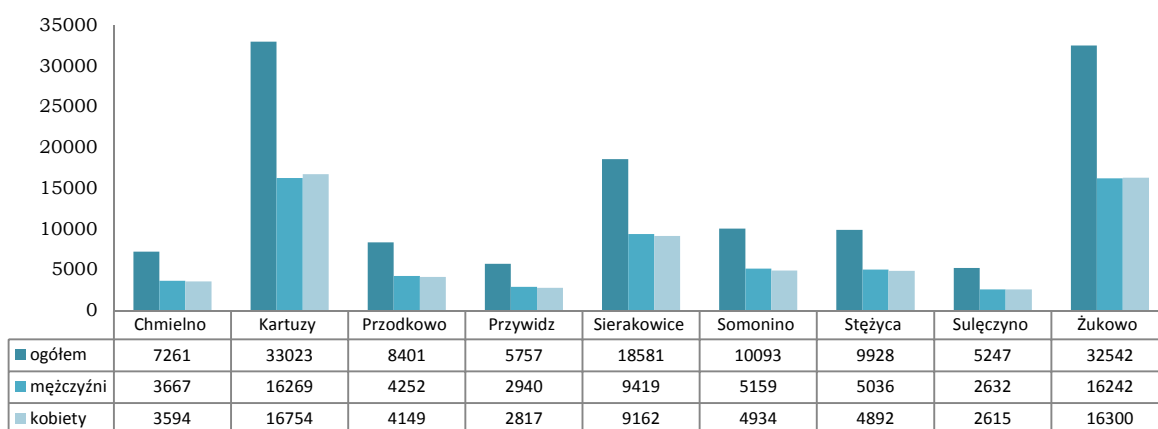
Duża uwaga podczas konsultacji z mieszkańcami zwracana była także na kwestie obecnego wykorzystania lokalnych produktów zwłaszcza tych wytwarzanych przez rolników. Mieszkańcy wskazali na – wg nich – małą w stosunku do istniejącego potencjału i zasobów naturalnych i kulturowych liczbę zarejestrowanych na terenie LGD produktów regionalnych i ekologicznych. Jednocześnie – co potwierdza przedstawione powyżej dane - mieszkańcy ocenili jako ubogi charakter oferty lokalnych produktów, zwłaszcza pod kątem ich dostępności na rynku. Szczególnie w trakcie spotkań z ludnością rolniczą wskazywano na potencjał małych, rodzinnych gospodarstw

produkcją zdrową, ekologiczną żywność, który obecnie nie jest wykorzystywany. Jednocześnie – zwłaszcza plantatorzy truskawki kaszubskiej wskazywali na słabą promocję i wsparcie rozwoju lokalnych produktów w tym produktów regionalnych i ekologicznych. Zwracano także uwagę na pojawiające się konsekwencje tego problemu mówiące o stopniowym zaniku tradycyjnych, lokalnych metod wytwarzania produktów i świadczenia usług na terenie LGD, który bez podjęcia interwencji w tym zakresie będzie się pogłębiał.

Sfera społeczna - demografia

Według danych GUS na koniec 2013 r. obszar objęty działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby, zamieszkują w sumie 130 833 osoby (z czego 16,3 % w miastach), w tym 65 616 mężczyzn (50,2% ogółu) i 65 217 kobiet (49,8% ogółu). Gminą o największej liczbie ludności na omawianym terenie jest gmina Kartuzy (33 023 osoby), kolejną jest Żukowo (32 542 osoby) oraz Sierakowice (18 581 osób). Gminą o najmniejszej liczbie ludności jest gmina Sulęcyno (5 247 osób), której ludność stanowi jedynie ok. 4 % ludności zamieszkującej teren LGD STK.

liczba ludności

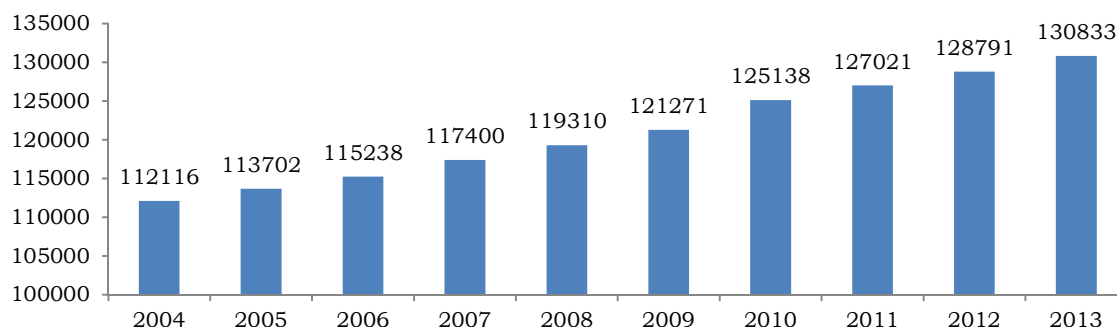
Rys. Liczba ludności w gminach objętych działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby w roku 2013r., według danych GUS.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ważnym wskaźnikiem demograficznym charakteryzującym badany obszar jest gęstość zaludnienia, wyrażona w liczbie osób przypadających na 1 km². Średnia wartość wskaźnika gęstości zaludnienia dla obszaru LGD wynosi 105 osób na 1 km² i jest niższa niż analogiczna wartość dla województwa pomorskiego (125).

Liczba ludności na omawianym obszarze systematycznie rośnie w ostatnich latach. W ciągu ostatnich 10 lat łącznie wzrosła o 17 %, przy czym sytuacja w poszczególnych gminach nie różni się od obrazu całości, tzn. we wszystkich gminach terenu LGD STK zamieszkuje coraz więcej osób.

liczba ludności

Rys. Liczba ludności łącznie w gminach objętych działaniem LGD STK w latach 2004 - 2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ze strukturą liczby ludności w latach wiąże się nierozzerwalnie saldo migracji. W 2013 roku wskaźnik ten zarówno na obszarze LGD, jak i w województwie pomorskim był dodatni i wynosił odpowiednio 8,3 i 0,81, zatem wartość wskaźnika na analizowanym obszarze była w roku 2013 dziesięciokrotnie wyższa niż w województwie pomorskim. Wartość wskaźnika migracji w poszczególnych gminach mieści się w przedziale -1,4 – 27,4 i jest tu widoczne duże zróżnicowanie. Najniższy jest w gminach: Sierakowice (-1,4) i Chmielno (-1,2), najwyższe w gminach Żukowo (27,4) oraz Przdokowo (16,3). Na omawianym obszarze LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby saldo migracji było stale dodatnie w latach 2007 – 2013. Warto zauważyć, że w województwie pomorskim w badanym okresie saldo migracji było również stale dodatnie ale na analizowanym obszarze jest ono kilku do kilkunastu razy wyższe niż w województwie.

Wzrastająca liczba ludności na diagnozowanym obszarze jest między innymi wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego, który na przestrzeni lat 2007 – 2013 był kilkakrotnie wyższy niż analogiczny wskaźnik dla województwa pomorskiego. Dla obszaru objętego LSR przyrost naturalny plasował się w przedziale 7,4 – 8,9 na 1000 mieszkańców (różnica pomiędzy liczbą urodzeń i zgonów), kiedy dla województwa pomorskiego przedział ten wynosił 1,7 – 3,5.

Tak wysoki przyrost naturalny jest wypadkową przyrostów naturalnych w poszczególnych diagnozowanych gminach. Podobnie jak w przypadku migracji, tak i tu jednostki te bardzo różnią się między sobą. W latach 2007 – 2013 przyrost naturalny we wszystkich omawianych gminach był dodatni i wyższy od tegoż wskaźnika dla województwa pomorskiego.

Wskaźnikiem świadczącym o realnej zmianie liczby ludności na diagnozowanym obszarze jest wskaźnik przyrostu rzeczywistego, tzn. suma salda migracji i przyrostu naturalnego. W latach 2007 – 2013 wskaźnik ten był na obszarze LGD stale kilkakrotnie wyższy niż na terenie województwa pomorskiego i wahał się od 17,8 ‰ w 2007 roku do 15,8‰ w roku 2013.

Struktura wieku mieszkańców obszaru objętego działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby wskazuje na relatywnie młodą społeczność na tle województwa pomorskiego. Na diagnozowanym terenie udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności sięga 25,7 % i jest znacznie wyższy niż analogiczny wskaźnik w województwie – 19,6 %. Inaczej kształtuje się ilość osób w wieku produkcyjnym: na obszarze LGD – 62 %, w województwie pomorskim – 63,4 %. Uzupełnieniem takiego rozkładu jest ilość osób w wieku poprodukcyjnym, która na obszarze LGD stanowi 12,3 % społeczności, przy wyższym wskaźniku dla województwa sięgającym 17,1 %. Rozkład taki jest między innymi wynikiem stale dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji.

Jednym z najważniejszych wskaźników świadczących o rozwoju sfery społecznej na danym obszarze jest poziom i struktura wykształcenia jego mieszkańców. W tym zakresie dane GUS z 2011 roku (Narodowy Spis Powszechny) wskazują, że wykształcenie mieszkańców powiatu gdańskiego, w granicach którego znajduje się gmina Przywidz ma strukturę podobną do województwa pomorskiego. Natomiast poziom wykształcenia mieszkańców powiatu kartuskiego jest niższe od średniej dla całego województwa pomorskiego, co jest charakterystyczne dla mieszkańców obszarów wiejskich regionu. Wśród populacji powiatu kartuskiego, do którego należy 8 z 9 gmin objętych działaniem LGD STK, najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zawodowym oraz średnim, które sumują się do ok. 55 % mieszkańców powiatu (w województwie pomorskim - 56 %). Na kolejnym miejscu znajdują się mieszkańcy z wykształceniem podstawowym, stanowiący w powiecie kartuskim 24 % mieszkańców (w województwie pomorskim - 19 %). Jednocześnie stosunkowo niski odsetek mieszkańców posiada wykształcenie wyższe – cytowane dane wskazują, że ten rodzaj wykształcenia posiada 12 % mieszkańców powiatu kartuskiego, przy wskaźniku dla województwa pomorskiego wynoszącym 19 %. W zakresie struktury wykształcenia mieszkańców w powiecie kartuskim w porównaniu z województwem pomorskim, większy jest odsetek ludności z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zasadniczym zawodowym – łącznie 60 %, przy odsetku mieszkańców województwa – 47 %, mniejszy natomiast jest udział ludności z wykształceniem średnim, policealnym oraz wyższym.

Kwestie uwarunkowań demograficznych były także tematem dyskusji odbywających się podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD. W tym zakresie z jednej strony mieszkańcy byli wręcz dumni, że zamieszkują na obszarze zaliczanym do terenów o najwyższych w skali kraju wskaźnikach urodzeń oraz przyrostu naturalnego. Z drugiej strony zaś mieszkańcy –

głównie gmin wiejskich obszaru LGD – wskazywali (co nie było widoczne w danych statystycznych) na problem migracji ludzi młodych, zdolnych, dobrze wykształconych poza obszar LGD do Trójmiasta lub innych dużych miast w kraju a także za granicę. Wskazywali w tym zakresie na potrzebę poprawy warunków na terenie LGD przede wszystkim dla znalezienia dobrej pracy oraz możliwości zakładania i rozwój przez ludzi młodych własnych działalności gospodarczych.

Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej

Miarą aktywności społecznej mieszkańców danego obszaru jest liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych. Na terenie objętym działaniem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby działa łącznie 355 organizacji pozarządowych, w tym 38 fundacji i 317 stowarzyszeń i organizacji społecznych (dane GUS, 2014). Organizacje pozarządowe tu działające to przede wszystkim stowarzyszenia i organizacje społeczne, udział fundacji jest niewielki (12 %). Liczba organizacji jest bardzo zróżnicowana w gminach. Największa ich liczba działa w gminie Kartuzy (106), kolejna pod względem ilości powyższych organizacji jest gmina Żukowo (89), w tych dwóch gminach działa łącznie 55 % wszystkich organizacji pozarządowych z terenu LGD. Najmniejsza liczba organizacji zarejestrowana jest w gminie Sulęcyno (15). Poziom zaangażowania społecznego mieszkańców określa między innymi liczba NGO przypadająca na 1000 osób. Rozkład tego wskaźnika kształtuje się odmiennie niż rozkład bezwzględnej liczby organizacji. Najwięcej organizacji pozarządowych przypada na 1000 mieszkańców w gminie Stężyca (3,93). Powyżej średniej dla obszaru LGD (2,71) oprócz wyżej wymienionej, znajdują się gminy: Kartuzy, Przywidz, Sulęcyno i Żukowo. Najniżej plasuje się pod tym względem gmina Sierakowice (1,29). Liczba organizacji pozarządowych na diagnozowanym obszarze systematycznie wzrasta, co świadczy o wzroście zaangażowania społecznego jego mieszkańców. Podobnie, jak dla całego obszaru, tak i we wszystkich gminach objętych działaniem LGD ta tendencja jest rosnąca.

Analizując strukturę istniejących organizacji wg ich dominujących kierunków i celów działalności na bazie danych Starostw Powiatowych powiatów kartuskiego i gdańskiego należy wskazać, że na terenie LGD dominują zdecydowanie organizacje działające w sferze rozwoju lokalnego (33% wszystkich NGO), prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i pomocy społecznej (15%) oraz kultury fizycznej, sportu i edukacji (23%). Na uwagę zasługuje w tej strukturze niski na tle posiadanych walorów kulturalnych, udział organizacji zajmujących się propagowaniem i ochroną kultury lokalnej – stanowią one jedynie 14% wszystkich istniejących. Znacznie gorsza sytuacja występuje w zakresie aktywności organizacji w dziedzinie turystyki i rekreacji – mimo posiadanych walorów w tych dziedzinach - w branżach tych działalność prowadzi obecnie jedynie 2% organizacji pozarządowych.

Kolejnym wskaźnikiem charakteryzującym kondycję społeczności lokalnej zwłaszcza w kontekście walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest poziom udzielanej pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej działające na badanym obszarze udzieliły w 2013 r. pomocy łącznie 14 350 osobom, co stanowiło 11 % ludności zamieszkującej te tereny. Zasięg pomocy społecznej (procentowy udział ludności objętej pomocą w ogólnej liczbie ludności) jest na omawianym terenie wyższy niż w województwie pomorskim, gdzie pomocą społeczną objęto w tym samym roku 8,7 % ludności.

Jednocześnie odsetek ludności objętej opieką społeczną jest zróżnicowany w skali gmin. Najwyższy jest w gminie Przywidz (16 %), a najniższy w gminie Żukowo (6,3 %). We wszystkich gminach poza gminą Żukowo, wskaźnik ten przekracza wartość dla województwa pomorskiego, co świadczy o słabej kondycji lokalnej społeczności w tym zakresie.

Gospodarka i przedsiębiorczość

Według danych GUS liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby wynosi łącznie 13 016 szt. (dane z 2014 r.), przy 275 990 zarejestrowanych w województwie pomorskim (ok. 5 %). W zakresie bezwzględnej liczby podmiotów gospodarczych, największa ich ilość jest w gminach Żukowo (4083) i Kartuzy (3483). W przeliczeniu na 10 000 mieszkańców, ilościowy rozkład wskaźnika wygląda podobnie. Średnia ilość podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 mieszkańców na diagnozowanym obszarze wynosi 979

podmiotów gdzie analogiczny wskaźnik dla województwa pomorskiego sięga poziomu 1199. Najwięcej podmiotów gospodarczych na obszarze LGD przypada na 10 000 mieszkańców w gminach miejsko - wiejskich Żukowo (1223) i Kartuzy (1047), najmniej w gminie Sulęcyno (695). Poziom omawianego wskaźnika na całym obszarze działania LGD jest równy 979, jest więc o 18 % niższy od tegoż wskaźnika dla województwa.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych, wskazać należy na trend zmiany ich ilości na przestrzeni ostatnich lat. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców na badanym obszarze stale rośnie i w ciągu ostatnich 8 lat odnotował wzrost o 23 % - z poziomu 795 do poziomu 979. Ten sam wskaźnik w województwie pomorskim w tym samym czasie wzrósł o 14 % - z poziomu 1053 do poziomu 1199. Oznacza to dynamiczny rozwój terenu LGD w tym zakresie na tle rozwoju województwa, pomimo stale niższego poziomu omawianego wskaźnika. Pod względem wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach, sytuacja jest zrównoważona, tzn. liczba ta niemal stale rośnie.

Struktura wielkości przedsiębiorstw na obszarze LGD wskazuje na zdecydowaną przewagę ilościową małych firm. Analogiczna jest sytuacja w województwie pomorskim. Największy udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych na terenie LGD mają firmy zatrudniające od 0 do 9 osób, stanowią one 95,59 % przedsiębiorstw, w województwie pomorskim – 95,82 %, pozostałe grupy są zdecydowanie mniej liczne i łącznie stanowią 4,18 % przedsiębiorstw działających na analizowanym terenie (przy czym jest tu jedno przedsiębiorstwo zatrudniające co najmniej 1000 osób usytuowane w gminie Żukowo). Liczba przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 50 osób stanowi 99,31 % ogółu firm.

Pod względem struktury własnościowej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarze LGD STK w sektorze prywatnym widoczna jest zdecydowana dominacja firm prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Przedsiębiorstwa te stanowią w sumie 80,1 % wszystkich firm zarejestrowanych na badanym terenie. Przy tak dużej przewadze tych form działalności pozostałe podmioty charakteryzują się bardzo niskim udziałem w strukturze przedsiębiorstw w sektorze prywatnym.

Pod tym względem struktura ta jest zbliżona do średniej dla województwa pomorskiego, cechując się jednakże większym udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i niższym udziałem spółek handlowych.

W przypadku struktury zarejestrowanych na obszarze LGD podmiotów gospodarczych według rodzaju prowadzonej przez nich działalności (sekcji PKD) dane wskazują, na zdecydowaną dominację trzech sekcji, które w sumie stanowią ponad 56 % wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na badanym terenie (w województwie 45 %). W opisywanej strukturze zdecydowanie dominują sekcje F (21,98 %) i G (21,47 %), tzn. G. handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego; F. budownictwo; sekcje te razem stanowią 43,45 % wszystkich zarejestrowanych firm w gminie (w województwie 34 %). Trzecią sekcją, która dominuje w tej strukturze jest sekcja C - przetwórstwo przemysłowe, której podmioty stanowią w sumie 12,98 % wszystkich firm działających w obszarze LGD (w województwie 11,95 %). W strukturze podmiotów gospodarczych na diagnozowanym terenie w porównaniu z województwem uwidaczniają się pewne rozbieżności (różnice od 0,01 punktu procentowego do 9,64 punktu procentowego). Najistotniejsza jest różnica w odsetku firm zarejestrowanych w sektorze F (budownictwo) – na obszarze LGD ich udział w ogólnej liczbie firm jest o 9,64 punktu procentowego wyższy niż w województwie pomorskim. Znaczne różnice występują również w sekcjach L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości) i M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), odpowiednio – 5,29 i 2,6 punktu procentowego. W kontekście struktury istniejących przedsiębiorstw zamienny jest w tym zakresie fakt braku na terenie LGD dużych zakładów przemysłowych i dominacja małych firm działających w sferze usług i handlu, co z jednej strony przekłada się na relatywnie niewielki potencjał istniejących form do generowania nowych miejsc pracy – z drugiej zaś skutkuje np. brakiem uciążliwych dla środowiska zakładów przemysłowych.

Szczególnie interesujący z punktu widzenia przedmiotowej Strategii jest udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw na terenie LGD podmiotów działających w branżach turystycznych i około turystycznych, tzn. wg klasyfikacji PKD: sekcji I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). W tym

zakresie obszar LGD charakteryzuje się stosunkowo niskim ich odsetkiem w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. W sekcji I działa na obszarze LGD 414 firm co stanowi 3,18 % ogółu podmiotów gospodarczych, dla województwa pomorskiego analogiczny wskaźnik jest równy 5,13 %. W sekcji R na diagnozowanym obszarze działa 226 firm, co daje 1,74 % ogółu i jest to poziom zbliżony do województwa pomorskiego (1,65 %). Dane te wskazują, że ogółem na terenie LGD funkcjonuje 640 podmiotów działających w branży turystycznej i okołoturystycznej co stanowi 4,92 % wszystkich istniejących podmiotów gospodarczych. Jest to liczba niewielka w stosunku do posiadanego potencjału do rozwoju turystyki a jednocześnie znacznie mniejsza od średniej dla całego województwa pomorskiego, które w odniesieniu do tych 2 branż wynosi 6,78%. Uszczegóławiając te dane tylko do kwestii obiektów noclegowych sklasyfikowanych w dziale 55 Sekcji I które wprost nawiązują do potencjału posiadanej infrastruktury turystycznej należy wskazać, że na terenie LGD istnieją tylko 132 tego typu obiekty co stanowi jedynie 1,06% wszystkich podmiotów i jest wielkością ponad dwukrotnie niższą od średniej dla województwa 2,42%.

Drugim typem działalności ważnym w kontekście wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych oraz tradycji i kultury jest liczba podmiotów gospodarczej jakie działają na terenie LGD w branży związanej z przetwórstwem lokalnych produktów sklasyfikowanej w sekcji C PKD w dziale 10 i 11 (Produkcja artykułów spożywczych oraz Produkcja napojów) – w działach tych prowadzi obecnie działalność na terenie LGD jedynie 0,94% wszystkich podmiotów gospodarczych, co jest wielkością bardzo niewielką w stosunku do posiadanego potencjału np. zarejestrowanych produktów tradycyjnych na tym obszarze. Dane te pokazują jednocześnie, że na terenie powiatów które obejmuje swoim zasięgiem obszar LGD (kartuskiego i gdańskiego) odsetek podmiotów działających w tych działach jest niższy o prawie 1/5 od średniej dla wszystkich powiatów ziemskich w województwie pomorskim, co potwierdza słaby rozwój tej gałęzi działalności na terenie Szwajcarii Kaszubskiej.

Podsumowaniem danych dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD są wynik konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami regionu. Relatywnie niski na tle średniej dla województwa poziom rozwoju przedsiębiorczości potwierdzają wyniki badań ankietowych mieszkańców, w których wskazano jako jedną z głównych potrzeb obszaru LGD rozwój przedsiębiorczości (31% badanych). Jednocześnie mieszkańcy wskazywali na niedostateczne wykorzystanie posiadanych walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości regionu. W odniesieniu do kwestii przetwórstwa lokalnego – konsultacje społeczne, zwłaszcza prowadzone wśród jednej z grup defaworyzowanych wskazały, na opinię o bardzo słabo rozwiniętym przetwórstwie lokalnych produktów, mimo posiadanych zasobów tych produktów w tym przede wszystkim braku przetwórstwa truskawki – jedyne produktu regionalnego na terenie LGD – co potwierdzają powyższe dane liczbowe. Zjawisko to potwierdzają wyniki spotkań z mieszkańcami poszczególnych gmin, którzy wskazywali na ogólne niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów rolnych dla rozwoju przedsiębiorczości - zwłaszcza w kontekście słabych warunków dla rozwoju rolnictwa i możliwości poszerzenia lub zamiany działalności rolniczej na np. przetwórstwa własnych lub nabytych od osób trzecich produktów lokalnych. Generalnie w ogólnej ocenie mieszkańców jaka jawi się po przeprowadzonych konsultacjach obecnie widoczny jest bardzo niski udział wytwarzania, sprzedaży czy przetwórstwa produktów lokalnych w gospodarce obszaru LGD, co ma swoje przełożenie zarówno na jedynie symboliczny wpływ tej branży na dochody mieszkańców czy miejsca pracy.

Podobne wnioski wynikają z opinii mieszkańców zebranych w trakcie konsultacji dotyczących udziału turystyki i rekreacji w lokalnej gospodarce obszaru LGD. Także w odniesieniu do tej kwestii odnosi się pojawiająca się opinia, mówiąca o niedostatecznym wykorzystaniu posiadanych walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości regionu. W kontekście stricte branży turystycznej, mieszkańcy w tym przede wszystkim ludność rolnicza wskazywała na niski potencjał lokalnych przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw właśnie z branży turystycznej do generowania nowych miejsc pracy w regionie – opinia ta odnosiła się do niewielkiej – zdaniem mieszkańców – liczby miejsc pracy w turystyce, zwłaszcza miejsc całorocznych. Zdanie to potwierdzali przedstawiciele ludzi młodych, często absolwenci szkół średnich, którzy wskazywali na problem w znalezieniu stałego zatrudnienia w branży turystycznej i okołoturystycznej. W tym kontekście, wciąż niedostatecznie rozwinięta sfera branży turystycznej – zdaniem mieszkańców – wpływa na jakość oferty usług turystycznych na terenie LGD gdzie wskazano na ubogi charakter tejże oferty w stosunku

do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych oraz zbyt wąską ofertę turystyczną, słabo dostosowaną do potrzeb turystów.

W kontekście rozwoju gospodarczego obszaru LGD i jego perspektyw na przyszłość, na większości gminnych spotkań, mieszkańcy wskazywali na dużą szansę na rozwój jaką są fundusze publiczne w tym przede wszystkim fundusze UE, które w znacznej mierze mogą wpłynąć na pobudzenie rozwoju w tym m.in. w branży turystycznej. Część mieszkańców działających w obszarze turystyki wodnej oraz przedstawiciele samorządów wskazywali na dużą szansę na rozwój turystyki wodnej w obrębie jezior Kółka Raduńskiego i Raduni oraz rzeki Słupi – nad którymi położone jest większość gmin obszaru LGD (8 z 9). W tym zakresie szczególną uwagę zwracano na współpracę między gminami przy zagospodarowaniu jezior wskazując jako przykład realizację partnerskiego projektu „Kajakiem przez Pomorze” i jego potencjalny wpływ na pobudzenie turystyki wodnej na terenie LGD. W kontekście działań partnerskich mieszkańcy wskazywali na dużą, potencjalną rolę rozwoju partnerstwa w ramach Lokalnej Grupy Działania, które pozwoli na zacieśnienie współpracy międzygminnej oraz międzysektorowej przekładając się na poprawę spójności obszaru LGD i wzrost tożsamości mieszkańców z regionem.

Jednocześnie – zwłaszcza przedstawiciele lokalnych władz i organizacji społecznych – widzą duże zagrożenie dla rozwoju obszaru LGD w postaci marginalizacji obszaru Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju województwa pomorskiego. W tym zakresie wskazywano na fakt ukierunkowania rozwoju regionu na tereny miast w tym największych miast z Trójmiastem czego najlepszym przykładem jest system wydatkowania funduszy UE na lata 2014-2020 w ramach RPO Województwa Pomorskiego. Część mieszkańców wprost wskazywała w tym zakresie na efekt takiej sytuacji, w której będzie marginalizacja społeczna i gospodarcza obszarów wiejskich województwa w tym przede wszystkim terenów peryferyjnych i małych miejscowości.

Turystyka

W kontekście rozwoju gospodarczego obszaru LGD szczególnie ważny jest potencjał obszaru LGD pod kątem rozwoju turystyki mierzony liczbą i jakością dostępnej infrastruktury turystycznej – w tym zakresie wzięto pod uwagę dane GUS dotyczące bazy noclegowej i obiektów zakwaterowania. Według tych danych na omawianym obszarze 9 gmin działa 61 obiektów noclegowych, z czego 39 to obiekty całoroczne (64 %). Najwięcej obiektów noclegowych jest w gminie Stężyca (12, z czego 8 całorocznych) oraz w gminie Somonino (10, z czego 9 całorocznych). Obiekty noclegowe funkcjonują również w pozostałych gminach. Łącznie obiekty te dysponują 3423 miejscami noclegowymi, z czego 1757 to miejsca noclegowe całoroczne. Największą ilością miejsc noclegowych dysponują obiekty na terenie gminy Stężyca, przy czym 76 % z nich to miejsca noclegowe całoroczne. W sumie udzielono 164 147 noclegów 57 678 turystom korzystającym z nich. Najwięcej noclegów udzielono w gminach: Stężyca (56 724, co stanowi 35 % wszystkich udzielonych na terenie LGD STK noclegów) oraz Przywidz (29293, co stanowi 18 % wszystkich udzielonych na terenie LGD STK noclegów). Jeśli chodzi o turystów zagranicznych, to na 2560 osób, które nocowały na obszarze LGD, najwięcej – 813 osób (32 %) skorzystało z noclegów w gminie Żukowo, relatywnie dużo turystów zagranicznych skorzystało z noclegów w gminach Kartuzy (27%) i Chmielno(21%).

Tab. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach na obszarze LGD STK na tle województwa pomorskiego w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Obiekty ogółem	Obiekty całoroczne	Miejsca noclegowe	Miejsca noclegowe całoroczne	Udzielone noclegi	Udzielone noclegi turystom zagranicznym	Korzystający z noclegów	Korzystający z noclegów turyści zagraniczni
LGD STK	61	39	3423	1757	164147	6350	57678	2560
Przywidz	7	2	693	120	29293	725	11155	291
Chmielno	9	5	371	133	16117	1383	5435	548
Kartuzy	8	5	175	144	12978	1790	5636	694
Przodkowo	1	1	16	16	756	0	326	0
Sierakowice	6	3	187	69	3561	0	1358	0
Somonino	10	9	412	367	19048	37	8375	15
Stężyca	12	8	892	674	56724	1026	17558	193

Sulęcyno	5	3	555	112	18792	24	4982	6
Żukowo	3	3	122	122	6878	1365	2853	813

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu oceny posiadanego zaplecza infrastruktury turystycznej w którym obiekty noclegowe odgrywają pierwszorzędne znaczenie, dokonano porównania sytuacji na terenie LGD z danymi dla województwa pomorskiego – dla celów porównawczych zastosowano porównanie sytuacji w powiatach kartuskim i gdańskim (których teren obejmuje obszar LGD) ze średnią sytuacją w tym względzie we wszystkich powiatach ziemskich województwa w zakresie: liczby obiektów noclegowych, liczby miejsc noclegowych, udzielonych noclegów oraz liczby korzystających z noclegów. Porównanie zaprezentowanych danych z informacjami dotyczącymi pozostałych powiatów ziemskich województwa pomorskiego wskazuje, że pod względem wszystkich opisanych powyżej mierników powiat kartuski i gdański mieszczą się w dolnej części klasyfikacji najlepszych powiatów. Zestawienie danych dla poszczególnych powiatów wskazują, że obszar LGD na tle pozostałych powiatów ziemskich województwa (16 powiatów ogółem) plasował się na następujących miejscach:

- liczba obiektów noclegowych – 10 miejsce,
- liczba miejsc noclegowych – 10 miejsce,
- liczba osób korzystających z noclegów – 8 miejsce,
- liczba miejsc noclegowych przypadająca na 1000 mieszkańców – 10 miejsce,
- liczba osób korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców – 9 miejsce.

Opisane dane wskazują przede wszystkim na małą liczbę miejsc noclegowych, gdzie obszar LGD należy do jednych ze najsłabszych regionów województwa pod tym względem. Sytuacja ta ma swoje odzwierciedlenie w słabym poziomie wskaźnika liczby turystów korzystających z obiektów turystycznych. Z powiatów ziemskich w regionie największą liczbą osób korzystających z noclegów w tym obiektach charakteryzuje się powiat pucki oraz powiaty słupski i lęborski - w których liczba ta jest kilkakrotnie wyższa od notowanej w powiecie kartuskim. Jednocześnie dane z powiatów sąsiednich (kościerski, lęborski, bytowski), mających podobne walory turystyczne jak obszar LGD wskazują, że liczba turystów w tym zakresie jest w ich przypadku znacznie wyższa od notowanej w obszarze realizacji projektu.

Charakterystyczna jest także dynamika zmian liczby korzystających z noclegów na terenie LGD na tle województwa w ostatnich 8 latach. Liczba turystów na terenie LGD ulega znacznym wahaniom w kolejnych latach, w których nie da się odczytać wyraźnej tendencji, która jest widoczna w przypadku całego województwa pomorskiego, gdzie w okresie ostatnich lat ruch turystyczny ulega systematycznemu wzrostowi a jego dynamika przybiera na sile. Dane dla całego województwa pomorskiego wskazują, że w okresie lat 2006-2013 liczba turystów korzystających z noclegów wrosła o 54% czy 22% wzroście w przypadku obszaru LGD. W konsekwencji zanotowanych wahań liczby turystów na terenie LGD i wyraźnej tendencji rosnącej w przypadku całego województwa należy wskazać, że świadczą one o znacznie większym uzależnieniu ruchu turystycznego w powiecie od warunków pogodowych, które są decydującym elementem w tym zakresie. Sezon o sprzyjających warunkach atmosferycznych w znacznym stopniu wpływa na wzrost liczby turystów – przeciwnie w przypadku słabej pogody, która powoduje znaczny spadek liczby odwiedzających. Tym samym zaznacza się w tym przypadku pilna potrzeba dywersyfikacji atrakcji turystycznych tego obszaru i rozwój oferty turystycznej dostępnej oraz nowych atrakcji dla turystów. Jednocześnie opisana dynamika wskazuje, że liczba turystów w skali całego województwa ulega wzrostowi w ostatnich latach w ponad dwukrotnie większym tempie niż ma to miejsce na obszarze LGD – świadczy to o stopniowym obniżaniu się atrakcyjności turystycznej tego obszaru w porównaniu z innymi regionami województwa i mniejszą konkurencyjnością Szwajcarii Kaszubskiej na tle obszarów sąsiednich.

Dla uszczegółowienia przedstawionych danych dokonano porównania stopnia wyposażenia turystycznych obiektów noclegowych w wyposażenie i sprzęt oraz dodatkowe usługi podnoszące atrakcyjność tych obiektów dla turystów. Dane te oparto o informacje z oficjalnej statystyki GUS dotyczące wyposażenia obiektów noclegowych. W analizie dokonano porównania poziomu wyposażenia tych obiektów na terenie LGD na tle całego województwa w odniesieniu do głównych elementów wyposażenia decydujących o ich atrakcyjności. Wyniki analizy wskazują, że biorąc pod uwagę ilość obiektów noclegowych wyposażonych w tą infrastrukturę w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, na terenie LGD widoczny jest znacznie niższy niż ma to miejsce średnio w

województwie dostęp do takich atrakcji jak: zabiegi SPA, siłownie, solarium, basen kryty czy miejsce zabaw dla dzieci. Elementy te świadczą wprost o brakach infrastrukturalnych obiektów turystycznych na terenie LGD gdzie wymienione elementy stają się obecnie standardowym wyposażeniem dobrej jakości obiektów turystycznych. Szczególnie zła sytuacja występuje w przypadku dostępności na obszarze LGD do takich atrakcji jak: zabiegi SPA, baseny kryte czy miejsce zabaw dla dzieci, które posiada w każdym z wymienionych przypadków średnio 56% mniej obiektów na terenie LGD niż ma to miejsce w województwie.

Szereg potwierdzeń opisanej sytuacji w zakresie świadczonych usług turystycznych znajduje się w opiniach mieszkańców na ten temat jakie wynikają z wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Dane te potwierdzają zarówno wyniki konsultacji z przedstawicielami branży turystycznej jak i badania ruchu turystycznego czy analiza opinii zgłaszanych przez mieszkańców regionu. Konsultacje przeprowadzone z przedstawicielami branży turystycznej oraz badania ruchu turystycznego oraz gestorów branży turystycznej wskazują, że obecna oferta turystyczna regionu jest niewystarczająca i słabo odpowiada na potrzeby turystów i zmieniające się trendy na rynku. Ponadto wyniki analizy badań turystów oraz gestorów bazy turystycznej; przedstawiciele bazy turystycznej w odniesieniu do głównych problemów obszaru LGD wymienili na pierwszym miejscu „Niedostateczną jakość infrastruktury turystycznej i około turystycznej – potrzebę nowych inwestycji”. Wniosek ten potwierdzają i uszczegóławiają wyniki badań marketingowych przeprowadzonych wśród turystów, gdzie np. braki, niedociągnięcia lub negatywne komentarze dotyczące bazy noclegowej podało aż 69,23% ankietowanych. Jednocześnie główne sugestie i wnioski pojawiające się w podczas tych badań dotyczą niskiego standardu w tym standardu socjalnego obiektów turystycznych, często nie remontowanych od lat, zaniedbanych. Osoby biorące udział w badaniu wskazali bardzo dużą uwagę także na kwestie atrakcyjności oferty turystycznej wskazując na brak atrakcji i miejsc zabaw dla dzieci czy brak udogodnień i oferty dla rodziców z dziećmi – z uwagi że segment rodzin z dziećmi jest obecnie jednym z najważniejszych odbiorców usług turystycznych w regionie, należy wskazać na słabą i niedopasowaną ofertę turystyczna regionu do wymagań rynku i potrzeb turystów. Wnioski z tych samych badań mówią jednoznacznie, że „...należy traktować inwestycje w modernizację, udoskonalanie standardu bazy noclegowej jako jeden z priorytetów procesów poprawy i rozwoju oferty zintegrowanej regionu”. Jednocześnie dalsze wnioski z tej samej analizy wskazują, że „badania wykazały także na istniejące luki w zakresie oferty noclegowej - głównie w klasie ekonomicznej.

Do kwestii zagospodarowania w infrastrukturę turystyczną odniesiono się także szeroko w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców obszaru LGD. Wnioski z tych badań wskazują, że mieszkańcy odnosząc się do tej kwestii zwrócili uwagę przede wszystkim na niedociągnięcia w tym zakresie związane z takimi ważnymi kwestiami jak: niewystarczająca oferta turystyki aktywnej (47% odpowiedzi), niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu dla mieszkańców (36%) czy słaba jakość oferty usług turystycznych w tym głównie bazy noclegowej (31,3%). Jednocześnie na pytanie dotyczące głównych potrzeb rozwojowych obszaru LGD ankietowani wskazali na drugim miejscu na rozwój oferty turystycznej (50% odpowiedzi) – uszczegółowieniem tej kwestii były odpowiedzi na pytanie związane z elementami rozwoju turystyki wymagającymi największego wsparcia na terenie LGD – w tym zakresie mieszkańcy wskazali przede wszystkim na problemy związane z ofertą turystyki aktywnej w tym głównie szlakami rowerowymi (62%), infrastrukturą turystyczna w zakresie bazy noclegowej (38%) oraz generalnym lepszym dopasowaniem oferty regionu do potrzeb turystów (39%). Wyniki przedstawionych badań ankietowych poddane konsultacją społeczną podczas spotkań gminnych z mieszkańcami oraz w trakcie prac Zespołu ds. Strategii wskazały na bardzo zróżnicowany obraz i ocenę oferty turystycznej regionu. Z jednej strony mieszkańcy wskazywali na w ich opinii dość dobrze rozwiniętą pod względem ilościowym bazę noclegową będącą podstawą do rozwoju turystyki, mając w tym zakresie na myśli przede wszystkim agroturystykę ale także ośrodki wypoczynkowe. Jednocześnie jednak mieszkańcy wskazywali na szereg braków w odniesieniu do pozostałych elementów infrastruktury turystycznej – z czego można wywnioskować generalne podsumowanie wskazujące na niedostatek lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej w tym infrastruktury turystycznej i okółoturystycznej w odniesieniu przede wszystkim do szlaków turystycznych i infrastruktury uzupełniającej szlaki turystyczne, infrastruktury zagospodarowującej atrakcje turystyczne oraz bazy turystycznej i rekreacyjnej w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej. Jednocześnie wyniki konsultacji wskazują na niedostateczną jakość istniejącej oferty turystycznej – w tym zakresie mimo dostatecznej ilości bazy noclegowej, mieszkańcy wskazali na niedostateczną jakość oraz zakres usług

świadczonych w obiektach noclegowych na terenie LGD. Część badanych przede wszystkim działających w branży turystycznej wskazała na generalny problem zbyt niskiej jakości istniejącej lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej, która mimo poprawy w ostatnich latach wciąż posiada wiele braków. Podsumowaniem tej sytuacji jest wniosek podsumowujący prace nad diagnozą dotyczącą kwestii turystyki w ramach Zespołu ds. Strategii gdzie obecną ofertę turystyczną uznano za mało elastyczną i tradycyjną wskazując na brak nowych, innowacyjnych atrakcji turystycznych przyciągających turystów na ten teren – kwestie te są zdaniem mieszkańców jednym z głównych powodów zbyt krótkiego sezonu turystycznego na terenie LGD, które jest jednym z najważniejszych mankamentów oraz zagrożeń dla dalszego rozwoju turystyki na tym terenie. Osoby zaangażowane w propagowanie kultury kaszubskiej w tym środowisko lokalnych twórców ludowych wskazywało ponadto na zbyt małe – ich zdaniem - wykorzystanie kultury kaszubskiej jako elementu oferty turystycznej regionu.

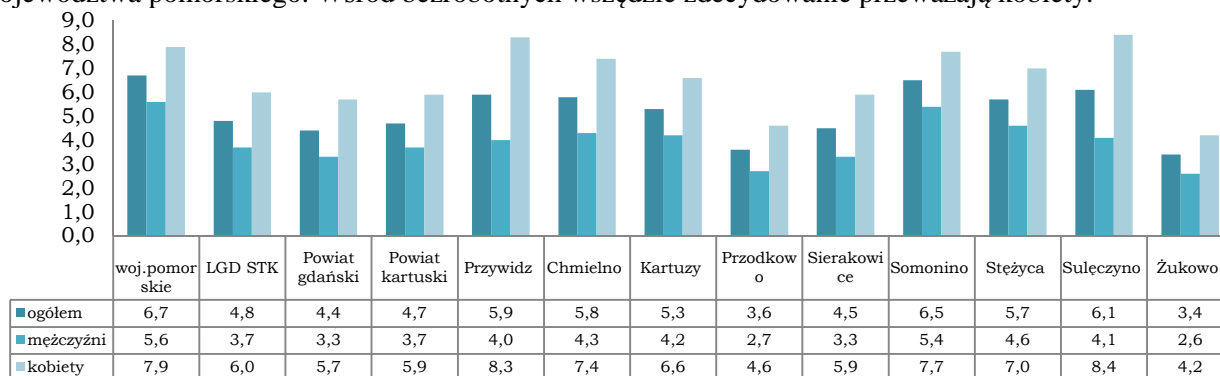
Oddzielną kwestią poruszaną podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych w odniesieniu do turystyki była kwestia promocji posiadanych atrakcji i usług turystycznych. W tym kontekście – mimo wieloletniej działalności LGD w tym zakresie – przeważały wśród mieszkańców opinie negatywne odnoszące się przede wszystkim do braku wykreowanej marki regionu gdzie wszyscy uczestnicy konsultacji zgadzali się co do potrzeby wykreowania i wypromowania marki Szwajcarii Kaszubskiej, która w opinii mieszkańców ma dostateczną siłę aby zaistnieć jako odrębna od Kaszub marka w województwie Pomorskim. Kwestie marki poruszali także przedstawiciele poszczególnych samorządów gmin czy gminnych jednostek organizacyjnych wskazując (często samokrytycznie) na słabą współpracę w zakresie promocji między poszczególnymi gminami i realizację tego typu działań przede wszystkim w skali lokalnej. Dotyczyło to także kwestii współpracy międzysektorowej w zakresie promocji regionu i odnosiło się również do niedostatku wspólnej promocji podmiotów turystycznych w regionie. Ogólny wniosek z tej tematyki dotyczył niewystarczającej – zdaniem mieszkańców - promocji regionu w kraju i za granicą. Tezę tę potwierdziły wyniki badań ankietowych wskazujące na promocję walorów regionu w kraju i za granicą jako główną potrzebę rozwoju regionu wskazaną przez 51% badanych. Z kwestią współpracy związany był także poruszany przez mieszkańców wątek związany z – ich zdaniem – niedostateczną współpracą obszaru LGD jako regionu z innymi regionami, przede wszystkim w celu wymiany doświadczeń związanych z rozwojem turystyki i jej promocją – mieszkańcy wskazali na potrzebę intensyfikacji tego typu działań w odniesieniu do rozwiniętych turystycznie obszarów w kraju i za granicą. Część mieszkańców – głównie związanych z branżą turystyczną – wskazało ponadto na niedostateczną obecnie współpracę z regionami sąsiednimi w ramach promocji całego regionu jako Kaszub czy Kaszub Jeziornych – co mogłoby poprawić efektywność prowadzonych wspólnie działań promocyjnych.

Podczas spotkań z mieszkańcami przeprowadzonych w każdej z gmin obszaru LGD oraz w trakcie prac Zespołu ds. Strategii, mimo zaznaczanych przez mieszkańców (wskazanych powyżej) kwestii, przedstawiciele lokalnej społeczności w odpowiedzi na pytanie dotyczące pożądanego kierunku rozwoju oraz szans na rozwój obszaru LGD wskazywali na szanse wynikające właśnie z rozwoju turystyki – w opinii mieszkańców widoczne są bowiem na rynku jednoznaczne trendy związane ze wzrostem zainteresowania turystyką wiejską wśród turystów krajowych i zagranicznych a w ostatnich kilku latach widoczna jest szczególnie moda na turystykę aktywną i prozdrowotną – do uprawiania których obszar LGD posiada idealne warunki. Jednocześnie – głównie przedstawiciele władz samorządowych z terenu LGD wskazywali na generalną tendencję związaną ze wzrostem znaczenia turystyki w lokalnej, regionalnej i krajowej gospodarce – zwłaszcza na terenach predysponowanych do rozwoju tej formy gospodarki – którą należałoby wykorzystać także na terenie Szwajcarii Kaszubskiej. Zwracano przy tym uwagę, że niewykorzystanie tych szans i posiadanego potencjału do rozwoju turystyki grozi w dłuższej perspektywie czasowej spadkiem atrakcyjności terenu LGD dla turystów w kontekście rosnącej konkurencji ze strony regionów sąsiednich – posiadających podobne walory turystyczne i kulturowe - w zakresie świadczenia usług turystycznych – zwracano tutaj uwagę głównie na obszar powiatu kościerskiego i bytowskiego ale także szybko rozwijający się turystycznie obszar Borów Tucholskich.

Bezrobocie

Jednym ze wskaźników świadczących o sytuacji gospodarczej analizowanego obszaru jest wskaźnik poziomu bezrobocia wśród jej mieszkańców. Dane GUS (2014r.) wskazują, że na terenie

LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby jest zarejestrowanych w sumie 3942 bezrobotnych, co stanowi 4,8 % mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wśród tej liczby dominują kobiety, które stanowią około 59 % wszystkich bezrobotnych (w województwie pomorskim kobiety stanowią 56 % bezrobotnych). Zestawienie względne wskaźników bezrobocia odnoszących liczbę bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym wskazuje na lepszą niż w województwie sytuację w tym zakresie. Odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi na terenie LGD 4,8% przy 6,7% w województwie pomorskim. W obu powiatach – gdańskim i kartuskim ten wskaźnik jest również niższy niż w województwie (odpowiednio 4,4% i 4,7%). Jednocześnie należy wskazać, że poziom bezrobocia we wszystkich gminach na obszarze działania LGD, jest niższy od średniej dla całego województwa pomorskiego. Wśród bezrobotnych wszędzie zdecydowanie przeważają kobiety.

Rys. Procent bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w gminach na obszarze LGD STK na tle powiatów gdańskiego, kartuskiego i województwa pomorskiego w 2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

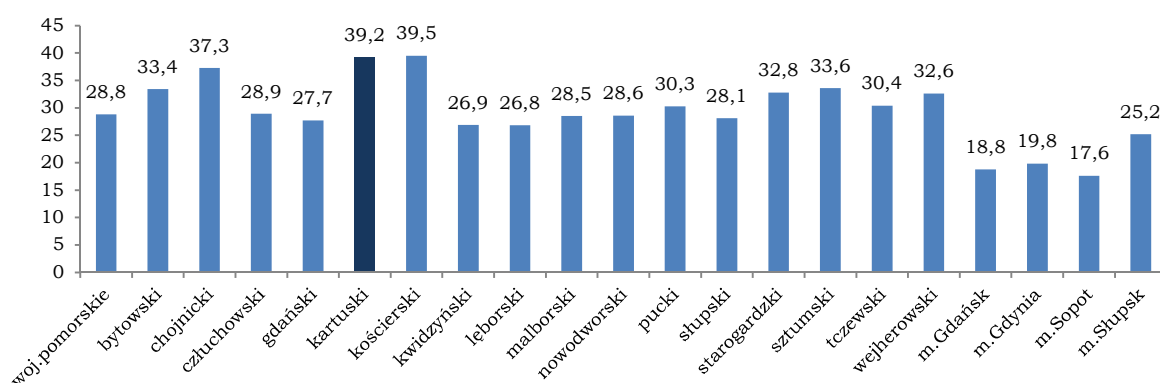
Stopa bezrobocia na terenie powiatów gdańskiego i kartuskiego (obszar częściowo pokrywający się z obszarem LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby) wynosi odpowiednio 7,3 i 6,3 i jest tym samym niższa niż w województwie pomorskim (9,3), co plasuje powyższe powiaty na 4 i 5 miejscu na 18 (licząc od najmniejszej) w województwie pod względem wysokości stopy bezrobocia, co odzwierciedla dobrą sytuację na rynku pracy na terenie działania LGD STK.

Z analizy danych dotyczących struktury wieku bezrobotnych w poszczególnych powiatach województwa pomorskiego wynika, że w powiecie kartuskim, do którego należy 8 z 9 gmin objętych działaniem LGD STK, jest jeden z najwyższych w województwie udział ludzi młodych - osób do lat 30 w ogólnej liczbie bezrobotnych (39,2 %). Analogiczna sytuacja jest w grupie wiekowej do 25 lat (21,6 %). W obu grupach wiekowych średnia dla województwa jest znacznie niższa i wynosi odpowiednio 28,8 % w wieku do 30 lat i 14,4 % w wieku do lat 25. Z powyższej analizy wynika, że ludzie młodzi stanowią w powiecie kartuskim grupę osób zagrożonych bezrobociem znacznie bardziej niż analogiczne grupy w innych powiatach województwa pomorskiego. Złą sytuację ludzi młodych na rynku pracy potwierdzają bardziej szczegółowe dane dotyczące bezrobocia. W tym zakresie dane oficjalnej statystyki publicznej GUS wskazują, że w 2013 roku sytuację najmłodszej części aktywnych zawodowo mieszkańców obszaru LGD (dane dostępne tylko na poziomie powiatów: powiat kartuski i gdański) charakteryzowały takie negatywne zjawiska jak:

- wysoki, ponadprzeciętny udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów wśród bezrobotnych ogółem, wynoszący 8% przy zaledwie 5,3% w skali całego województwa pomorskiego,
- wysoki, ponadprzeciętny udział bezrobotnych w wieku 18-24 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy (długotrwale bezrobotnych) w całkowitej liczbie bezrobotnych, wynoszący 8,79% - przy 7,32% w odniesieniu do średniej dla całego województwa pomorskiego,
- bardzo wysoki udział bezrobotnych w wieku do 24 roku życia w całkowitej liczbie bezrobotnych wynoszący 26% przy zaledwie 19 w skali województwa pomorskiego.

Z tego tytułu należy wskazać, że mimo ogólnego niskiego poziomu bezrobocia na terenie LGD, bardzo dużym problemem jest sytuacja na rynku pracy ludzi młodych w wieku do 30 roku życia. Tym samym grupę tą należy uznać za zagrożoną wyklęciem społecznym z tytułu utrudnionego dostępu do rynku pracy a w konsekwencji zakwalifikować do grup defaworyzowanych na terenie LGD.

Potwierdzeniem przedstawionych danych statystycznych dotyczących trudnej sytuacji młodzieży jako grupy defaworyzowanej są wyniki konsultacji społecznych – badania ilościowe (ankietowe) przeprowadzone wśród mieszkańców obszaru LGD wskazały, iż na zadane pytanie dotyczące grup społecznych, które zdaniem ankietowanych można uznać za grupy defaworyzowane wskazały, że najczęściej odpowiedzi dotyczyło właśnie młodzieży (34% badanych) co potwierdza ogólną opinię dotyczącą sytuacji tej grupy osób w regionie. Uszczegółowieniem tych danych są wnioski z przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami, którzy często wskazywali przede wszystkim na kwestie niskiej aktywności społecznej młodzieży – widoczna jest ona w wspomnianej sytuacji dotyczącej udziału w propagowaniu lokalnej kultury przez tę grupę osób ale odnosi się do szerszych kwestii związanych z ogólnie niską aktywnością społeczną młodzieży – niskim zaangażowaniem w działalność organizacji pozarządowych, brakiem chęci do zreszania się do działalności wolontariackiej itp. Uczestnicy w spotkaniach gminnych, w tym głównie rolnicy potwierdzili natomiast trudną sytuację ludzi młodych na rynku pracy – mimo statystycznie niskiego poziomu bezrobocia na terenie LGD – sytuacja ta dotyczy przede wszystkim ludzi o niższym poziomie wykształcenia oraz absolwentów, dla których bardzo często jedyną możliwością na znalezienie pracy są dojazdy do Trójmiasta.

Rys. Udział osób w wieku do 30 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiatach na tle województwa pomorskiego.

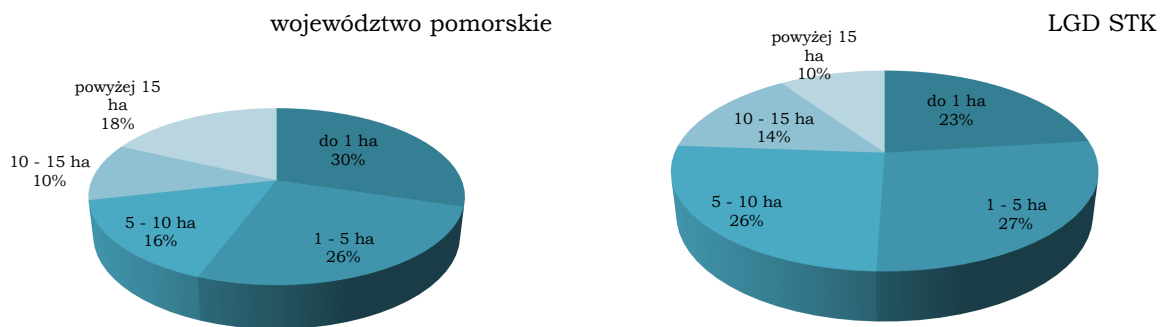
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Gdańsku.

Rolnictwo

Rolnictwo jest na terenie LGD STK, podobnie jak w całym regionie ważną dziedziną gospodarki, a jednocześnie wciąż jednym z głównych źródeł utrzymania mieszkańców obszaru.

W zakresie struktury użytkowania gruntów w 2014 roku na terenie obszaru LGD dominują użytki rolne (55 %) oraz lasy i grunty leśne (31 %). Podobnie wygląda ta struktura w województwie pomorskim, z mniejszą jednak przewagą użytków rolnych (50 %) nad lasami i gruntami leśnymi (37 %).

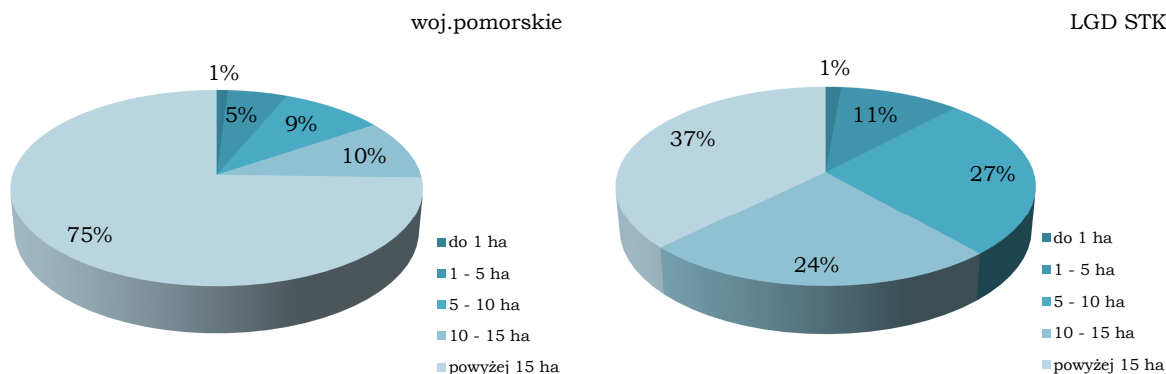
Pod względem wielkości gospodarstw rolnych struktura obszaru LGD różni się od struktury województwa pomorskiego. Na terenie LGD największy jest ilościowy udział gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha: - 27 % wszystkich gospodarstw, w województwie pomorskim – 26 %. Niemal równie wysoki jest udział gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha - 26 % dla LGD i 16 % dla województwa. Małe gospodarstwa rolne do 5 ha stanowią 50 % liczby wszystkich gospodarstw rolnych znajdujących się na diagnozowanym terenie, w województwie wskaźnik ten jest równy 56 %. Zauważyć należy również znaczny ilościowy udział gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 1 ha – 23 % (w województwie 30 %), przy jednocześnie wyraźnie niższym udziale na terenie LGD gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha – 10 % dla LGD, przy 18 % dla województwa pomorskiego. Podsumowując można stwierdzić, że struktura ilościowa gospodarstw pod względem ich wielkości wskazuje, że gospodarstwa na obszarze LGD są relatywnie mniejsze niż ma to miejsce średnio w całym województwie – widoczne jest to przede wszystkim w znacznie niższym na terenie LGD udziale w strukturze gospodarstw obiektów największych o wielkości pow. 15 ha a tym samym bardziej towarowych i samowystarczalnych – z danych wynika, że na obszarze LGD dominują gospodarstwa małe o wielkości od 1 do 10 ha.

Rys. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych na terenie LGD w porównaniu z województwem pomorskim w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem powierzchni zajmowanej przez ogół gospodarstw rolnych obszar LGD znacznie różni się od województwa pomorskiego, w którym zdecydowanie największy jest udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej (75 %). Na terenie LGD teren zajmowany przez te gospodarstwa (większe niż 15 ha) stanowi zaledwie 37 % powierzchni zajmowanej przez ogół gospodarstw. Znaczny jest tutaj również udział gospodarstw średnich, tzn. od 5 do 10 ha – 27 % powierzchni, czyli trzykrotnie większy udział niż w województwie oraz gospodarstw o powierzchni 10 – 15 ha – 24 % (w województwie 10 %). Podsumowując należy wskazać, że w zakresie struktury zajmowanej przez gospodarstwa powierzchni, w województwie są to przede wszystkim duże gospodarstwa (powyżej 15 ha) natomiast na terenie LGD struktura ta jest zdecydowanie bardziej zróżnicowana, co jest wynikiem funkcjonowania relatywnie większej ilości gospodarstw średniej wielkości.

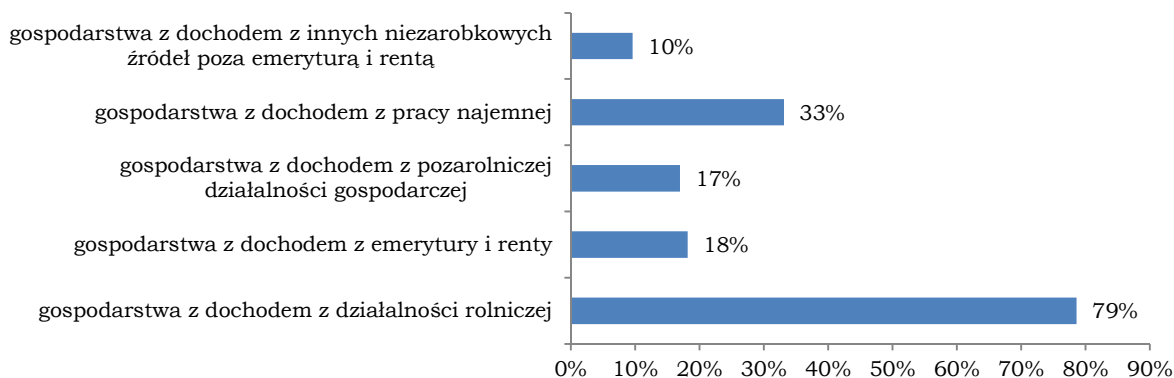
Rys. Odsetek powierzchni użytków rolnych zajmowanej przez gospodarstwa wg ich wielkości w 2010 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem wielkości powierzchni zajmowanej przez różne rodzaje upraw na obszarze LGD zdecydowanie dominują zasiewy zbóż, zajmując aż 81 % ogólnej powierzchni upraw. Drugą co do wielkości zajmowanej powierzchni kategorią są ziemniaki, zajmując 7 % powierzchni przeznaczanej pod uprawy. Łącznie zboża i ziemniaki uprawiane są na 88 % powierzchni przeznaczanej pod uprawy. Pozostałe uprawy zajmują w sumie 11 % powierzchni. W zakresie rodzajów zasiewów w poszczególnych gminach, stwierdzić należy największy udział zbóż w powierzchni zasiewów we wszystkich gminach, natomiast powierzchnia przeznaczona pod pozostałe uprawy różni się w poszczególnych gminach.

O dużym udziale rolnictwa w dochodach lokalnej społeczności świadczy fakt, że osoby pracujące na terenie LGD w sekcji „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” stanowią 23,52% wszystkich pracujących czyli ¼ ludności – co jest wielkością ponad dwukrotnie większą niż ma to miejsce w skali całego województwa pomorskiego, gdzie odsetek ten wynosi zaledwie 11,30%. Jednocześnie warty podkreślenia jest fakt, że ludności zamieszkująca gospodarstwa rolne na terenie LGD utrzymuje się przede wszystkim z działalności rolniczej. W tym zakresie pod względem źródeł

dochodów gospodarstw rolnych zdecydowanie przeważają w gospodarstwach właśnie dochody z działalności rolniczej (79 %), przy niewielkim udziale dochodów z pracy najemnej. Dochody z emerytury i renty oraz z działalności pozarolniczej nie przekraczają 20 %. Sytuacja ta świadczy o tym, że ludność rolnicza na terenie LGD utrzymuje się głównie z rolnictwa – w zdecydowanej mniejszości są natomiast sytuacje spotykane w innych częściach województwa czy kraju, polegające na łączeniu pracy w rolnictwie z pracą najemną – na analizowanym obszarze z pracy najemnej utrzymuje się jedynie niewiele ponad 1/3 właścicieli gospodarstw rolnych. Bardzo ważną kwestią jest także fakt, że tylko 17% tej grupy osób osiąga dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej, co świadczy o relatywnie niskim poziomie przedsiębiorczości wśród właścicieli gospodarstw rolnych na terenie LGD.

Rys. Struktura gospodarstw pod względem źródeł dochodów na terenie LGD STK w roku 2010 r. (najnowsze dostępne dane).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione powyżej dane potwierdzają szczegółowe analizy wskazujące na udział procentowy w całkowitej liczbie gospodarstw, tych obiektów które utrzymują się głównie z rolnictwa. W Tym zakresie należy wskazać, że gospodarstwa które uzyskują więcej niż 50% swoich dochodów z działalności rolniczej stanowią na terenie LGD 44,77% przy 44,32% w skali całego województwa; jednocześnie analiza gospodarstw dla których dochody z rolnictwa stanowi pow. 90% ich całkowitych dochodów w przeliczeniu na 1000 m-ców, wskazują że tego typu gospodarstw jest na terenie LGD znacznie więcej niż w skali całego województwa pomorskiego - na terenie LGD wskaźnik ten wynosi 12,22% gospodarstw przy o połowie mniejszej wartości (zaledwie 6,75%) w przypadku średniej dla województwa.

Bardzo ważnym problemem dotyczącym rozwoju rolnictwa na terenie LGD jest zjawisko występowania bezrobocia ukrytego wśród ludności wiejskiej. Zjawisko to jest trudne do zmierzenia i odzwierciedla je praca często całych rodzin w jednym małym gospodarstwie rolnym. Zjawisko to znajduje potwierdzenie w danych dotyczących liczby osób – rodzin, członków rodziny użytkownika pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców obszaru. Wskaźnik ten na terenie LGD wynosi 9,21% przy średniej dla województwa wynoszącej 4,71% - co jednoznacznie wskazuje na znaczny przerost osób – członków rodzin - pracujących w gospodarstwach na terenie LGD na tle całego regionu.

Podobnie jak teren całego województwa pomorskiego, obszar powiatu kartuskiego wraz z przylegającą do niego gminą Przywidz, czyli teren LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby w przeważającej części pokryty jest glebami powstałymi z utworów polodowcowych (plejstocénskich) – glin i piasków zwałowych oraz piasków akumulacji wodno-lodowcowej. Wykształciły się tu w większości średniej jakości gleby brunatne (głównie wylugowane i kwaśne) oraz bielcowe i pseudobielcowe, których niezbyt wysoka urodzajność uzależniona jest od rodzaju skały macierzystej oraz stopnia zakwaszenia. Są to najczęściej gleby kwaśne i bardzo kwaśne, wymagające regularnego wapnowania. Dominującą klasą gleb jest klasa V i VI, mniej jest gleb klasy IV, a najmniej klasy III oraz sporadycznie występująca II klasa. Dodatkowo gleby są różnorodne na niewielkim terenie co powoduje, że na jednym polu mogą zdarzyć się fragmenty gleb klasy III i V, a nawet najsłabszej VI. Warunki naturalne powodują jednak, że cały obszar LGD charakteryzuje się bardzo słabymi warunkami glebowymi potęgwanymi przez niesprzyjające gospodarce rolnej duże urozmaicenie

terenu oraz zmienne warunki klimatyczne powodujące swoisty mikroklimat występujący na tym obszarze, co przekłada się na niską jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wnioski z diagnozy ilościowej dotyczącej sytuacji w rolnictwie potwierdzają i uzupełniają wyniki konsultacji społecznych. Podczas spotkań w każdej z gmin obszarze LGD w tym szczególnie w gminach: Przodkowo, Chmielno i Sierakowice mieszkańcy wskazywali wprost na bardzo trudne warunki naturalne do uprawiania rolnictwa na terenie LGD – jednocześnie wskazano że obecny rozwój rolnictwa cechuje jego rozdrobnienie i niskotowarowy charakter, które nie zapewniają utrzymania dla ludności rolniczej. Jednocześnie widoczna jest wprost trudna sytuacja materialna rolników i ich domowników a przez to zagrożenie tej grupy osób wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Mieszkańcy w konsekwencji jednoznacznie wskazywali na potrzebę wsparcia ludności zajmującej się rolnictwem przede wszystkim poprzez stworzenie im możliwości znalezienia pracy lub rozpoczęcia działalności w branżach pozarolniczych wskazując, że sama – promowane dotychczas – agroturystyka nie stanowi rozwiązania istniejących problemów i niezbędne jest stworzenie innych możliwości pracy zarobkowej dla rolników i ich domowników. Tezy te potwierdzają wyniki badań ankietowych, które wskazują, że 27% mieszkańców biorących udział w badaniu wskazało na niskie dochody ludności zajmującej się rolnictwem jako jeden z głównych problemów do rozwiązania na terenie LGD.

Bazując na przedstawionych opisanie – zarówno danych statystycznych jak i opinii mieszkańców – należy uznać ludność zajmująca się rolnictwem (rolników i ich rodziny) za kolejną grupę defaworyzowaną, która z uwagi na obecną trudną sytuację materialną oraz trudność w dostępie do rynku pracy jest grupą zagrożoną ubóstwem.

Część II: Analiza SWOT

Przedstawioną poniżej analizę SWOT oparto o opis obecnego stanu obszaru LGD i charakterystyki elementów decydujących o jego spójności i odmienności od regionów sąsiednich. Na tej podstawie powstał obraz stanu obecnego obszaru objętego przedmiotową LSR obrazujący jego silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla jego rozwoju. W celu przejrzystości wyników analizy SWOT pod kątem jakości całej Strategii skupiono się na tych elementach które miały decydujący wpływ na jej kształt np. formułowanie celów, przedsięwzięć, wskaźników oraz kryteriów LSR. Wyniki przeprowadzonej analizy SWOT przedstawia poniższa tabela w której zamieszczono powiązanie analizy z diagnozą stanu obecnego obszaru LGD oraz z wynikami konsultacji społecznych przeprowadzonych wśród społeczności lokalnej terenu LGD.

Przedstawiona analiza SWOT wskazuje jednoznacznie, że silne strony Szwajcarii Kaszubskiej dotyczą przede wszystkim posiadanych wysokich walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Położenie na obszarze pojeziernym i polodowcowym decyduje o posiadaniu wybitnych atrakcji przyrodniczych wśród których należy wyróżnić dużą jeziorność, atrakcyjne ukształtowanie terenu, duże powierzchnie leśne oraz liczne ciek wodne. Jednocześnie walory te wzbogaca fakt objęcia tych atrakcji w wielu przypadkach różnymi formami ochrony przyrody co dodatkowo podwyższa ich znaczenie. Atrakcje te – ich ilość i dostępność predysponują obszar LGD do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacji w oparciu o posiadane zasoby i czynią teren LGD atrakcyjnym obszarem do inwestowania w rozwój turystyki i rekreacji. Drugą najważniejszą silną stroną obszaru LGD są jego walory kulturowe związane z kulturą kaszubską i wynikającym z niej dziedzictwem kulturowym i historycznym, zwyczajami, obrzędami i językiem. Jednym z dowodów na wyjątkowość tego terenu jest fakt, że spośród całej ludności kaszubskiej rozsianej po większej części województwa pomorskiego to właśnie na obszarze LGD występuje największy odsetek ludności kaszubskiej w ogólnej licznie mieszkańców regionu. Oba z wymienionych elementów – zarówno walory naturalne jak i kulturowe decydują o tożsamości tego obszaru i stanowią dwa elementy na kanwie których narodziło się pojęcie Szwajcarii Kaszubskiej. Walory te w połączeniu z korzystnym położeniem regionu w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji Trójmiasta wraz z dogodnym połączeniem komunikacyjnym z aglomeracją powodują, że jest on idealnym terenem do rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

Na tle opisanych mocnych stron regionu jawi się jednak także szereg jego słabych stron wynikających z diagnozy stanu obecnego. Elementy te można podzielić na dwie zasadnicze kwestie. Pierwsza z nich dotyczy dziedzictwa kulturowego Kaszub i jego niedostatecznej ochrony i propagowania. Obecnie mimo posiadanych wybitnych walorów kulturowych widoczny jest niski udział mieszkańców regionu w aktywnym życiu kulturalnym oraz propagowaniu i kultywowaniu lokalnych zwyczajów, tradycji, obrzędów – przejawem tego zjawiska jest zbyt mała liczba podejmowanych działań związanych z rozwojem a nie tylko propagowaniem kultury lokalnej. Kwestia ta widoczna jest także na zewnątrz i dotyczy generalnej niedostatecznej promocji kultury kaszubskiej w regionie, kraju i za granicą czego konsekwencją jest niski znajomość i rozpoznawalność lokalnej kultury na zewnątrz. Szczególnym przejawem obecnej sytuacji związanej ze stanem rozwoju lokalnej kultury jest relatywnie uboga oferta produktów lokalnych na terenie LGD – mimo istnienia tego typu produktów tylko jeden z nich (truskawka kaszubska) posiada charakter produktu regionalnego; jednocześnie głównym problemem jest słaba dostępność tych produktów na rynku i bardzo niewielki urynkwienie tych produktów. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim słabo rozwiniętego przetwórstwa lokalnych produktów w tym zupełnego braku przetwórstwa truskawki – mimo dużego potencjału surowcowego tych owoców na terenie LGD, co potwierdza niskie wykorzystanie posiadanych zasobów kulturowych w promocji regionu. Kwestia słabego rynku produkcji produktów lokalnych ma szczególne znaczenie w kontekście zidentyfikowanej grupy defaworyzowanej w postaci rolników z terenu LGD, którzy będąc producentami tych produktów w bardzo niskim stopniu zajmują się ich przetwórstwem, co potęguje zjawisko bezrobocia ukrytego wśród tej grupy społeczeństwa regionu oraz skutkuje zagrożeniem ubóstwem i wykluczeniem społecznym przez tą grupę osób. Należy w tym kontekście bowiem wskazać, że poziom rozwoju rolnictwa na terenie LGD – bardzo niskie warunki glebowe, rozdrobnione i niskotowarowe gospodarstwa rolne, ekstensywna gospodarka rolna w połączeniu z wielodzietnymi rodzinami na terenach wiejskich LGD - stanowią jeden z głównych problemów społecznych i gospodarczych na terenie wszystkich gmin obszaru LGD.

Drugim elementem słabych stron rozwoju obszaru LGD są kwestie dotyczące wykorzystania posiadanych walorów naturalnych dla rozwoju turystyki i rekreacji. Obecnie mimo bardzo atrakcyjnych walorów środowiska naturalnego opisanych po stronie mocnych stron widoczne są duże braki dotyczące wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Sytuacja ta dotyczy zarówno braków jakościowych odnoszących się do np. wciąż niskiej jakości oraz zakresu usług świadczonych w obiektach noclegowych, słabo dostosowanej oferty turystycznej i potrzeb turystów i zmieniających się trendów w turystyce oraz braku elastycznej, innowacyjnej oferty turystycznej wzbogacającej walory naturalne i kulturowe; jednocześnie widoczne są braki ilościowe związane np. z niedoborem lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej zwłaszcza w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej. Wszystkie te elementy odnoszą się zarówno do infrastruktury publicznej, ogólnodostępnej jako typowo komercyjnej będącej w posiadaniu podmiotów gospodarczych i powodują ubogi charakter lokalnej oferty turystycznej i rekreacyjnej w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych. Szczególnie ważnym aspektem braków w tego typu infrastrukturze jest kwestia dużej i wciąż rosnącej niekorzystanej presji turystyki na środowisko wywołanej przede wszystkim brakiem infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny na terenie LGD w taki sposób, aby ograniczyć jego oddziaływanie na walory środowiska naturalnego. Zjawisko to powoduje duże i rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego zwłaszcza w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach obszaru w tym obszarach prawnie chronionych czy w otoczeniu jezior. Poza samym ukierunkowaniem ruchu turystycznego widoczny jest niedobór infrastruktury ograniczającej negatywny wpływ turystyki na środowisko w tym np. odnawialnych źródeł energii w obiektach turystycznych. Trzecim negatywnym aspektem wiążącym się z posiadanymi walorami turystycznymi jest brak wypracowanych założeń promocji marki regionu Szwajcarii Kaszubskiej. Sytuacja ta dotyczy zarówno systemu identyfikacji marki i wdrożenia go w życie jak i braku skoordynowanej, wspólnej promocji walorów regionu w kraju i za granicą m.in. w ramach współpracy w tym zakresie z innymi regionami.

W zakresie szans dla rozwoju społecznego i gospodarczego LGD należy wskazać przede wszystkim na wzrost zainteresowania turystyką wiejską oraz aktywną i prozdrowotną wśród turystów krajowych i zagranicznych – dla których obszar LGD posiada bardzo dobre warunki naturalne. Wykorzystanie tych tendencji stwarza możliwości bardziej efektywnego wykorzystania posiadanych walorów dla rozwoju gospodarczego regionu. Drugą ważną grupą szans na rozwój obszaru LGD jest bliskość Trójmiasta jako dużego i chłonnego rynku zbytu usług i produktów z terenu Szwajcarii Kaszubskiej w tym usług turystycznych – kwestia ta powiązana jest ściśle z dobrym położeniem komunikacyjnym tego obszaru w sąsiedztwie lotniska Gdańsk – Rębiechowo oraz autostrady A1, co znacznie poprawia dostępność obszaru LGD dla turystów z kraju i zagranicy. W kontekście bliskości Trójmiasta szczególne znaczenie ma budowa Kolei Metropolitarnej i bezpośrednie połączenie kolejowe obszaru LGD z Trójmiastem. W zakresie szans należy wskazać także na możliwości jakie stwarzają fundusze UE na pobudzenie atrakcyjności turystycznej regionu w tym rozwój partnerstwa międzysektorowego (LGD) czy międzygminnego (projekt Kajakiem przez Pomorze).

Wśród zidentyfikowanych na etapie tworzenia analizy SWOT głównych zagrożeń dla rozwoju obszaru LGD należy wskazać m.in. wzrost konkurencji ze strony regionów sąsiednich przede wszystkim w zakresie ich wyposażenia w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną oraz promocję posiadanych walorów. Otaczające obszar LGD tereny Kaszub oraz Kociewia stanowią z jednej strony partnera z drugiej zaś konkurencję w zakresie rywalizacji o przyciągnięcie turystów – w tym zakresie istnieje więc potrzeba wzmocnienia działań na obszarze LGD w celu poprawy jego atrakcyjności dla turystów aby mógł on konkurować z powodzeniem z ofertą obszarów sąsiednich. Znacznym zagrożeniem dla rozwoju regionu jest także możliwość marginalizacji terenu Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju na poziomie regionalnym lub krajowym. Zagrożenie to wynika w dotychczasowym podejściu do rozwoju turystyki w województwie w oparciu o zasoby Morza Bałtyckiego oraz Trójmiasto z pominięciem pozostałych obszarów regionu. Znacznym zagrożeniem dla rozwoju regionu jest możliwość niewykorzystania posiadanych walorów i marginalizacja przede wszystkim obszarów wiejskich na terenie LGD skutkująca m.in. odpływem ludzi młodych na tereny lepiej rozwinięte – problem ten dotyczy np. rolników czy ich domowników którzy jako grupa defaworyzowana znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji społecznej i materialnej.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Tab. Wyniki analizy SWOT.

Nr	Moce strony	Odniesienie do diagnozy	Nr	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
S1 S2 S3 S4 S5 S6	<ul style="list-style-type: none"> - wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe i ich predysponowanie do rozwoju turystyki i rekreacji, - atrakcyjne ukształtowanie terenu, lasy jeziora, rzeki, - szczyt Wieżyca (328,6 m n.p.m) jako najwyższe wzniesienie Niżu Środkowoeuropejskiego – warunki do uprawiania sportów zimowych, wyciągi narciarskie (czerwony) – wraz z infrastrukturą, - atrakcyjny obszar do inwestowania w turystykę i agroturystykę, - występowanie licznych obszarów prawnie chronionych: park krajobrazowy, rezerваты przyrody, itp. - duża jeziorność umożliwiająca uprawianie sportów wodnych oraz rekreację, 	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”	W1 W2 W3 W4 W5 W6 W7	<ul style="list-style-type: none"> - niski udział społeczności obszaru LGD w zorganizowanych życiu kulturalnym, - niska świadomość mieszkańców oraz turystów dotycząca walorów kulturowych występujących na terenie LGD, - stopniowy zanik zwłaszcza - wśród ludzi młodych - kultywowania tradycyjnych elementów kultury kaszubskiej, w tym umiejętności posługiwania się językiem kaszubskim, - niedostateczna promocja kultury w tym kultury kaszubskiej w kraju i za granicą, - niska znajomość elementów lokalnej kultury w regionie, kraju i za granicą, - brak innowacyjnych form wykorzystania oraz promocji elementów kultury kaszubskiej, - zbyt mała liczba podejmowanych działań związanych z rozwojem (nie tylko propagowaniem) elementów kultury lokalnej, 	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”
S7 S8	<ul style="list-style-type: none"> - korzystne położenie komunikacyjne, bliskość aglomeracji oraz portów lotniczego i morskiego, - rozwinięta sieć dróg, 	Diagnoza – dział „Ogólny opis obszaru”	W8	<ul style="list-style-type: none"> - niewielka liczba oraz słaba aktywność organizacji pozarządowych na obszarze LGD działających w sferze kultury, 	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej”
S9	<ul style="list-style-type: none"> - dość dobrze rozwinięta (zdaniem mieszkańców) pod względem ilościowym baza noclegowa – jako podstawa do rozwoju (ośrodki wypoczynkowe i agroturystyka), 	Diagnoza – dział „Turystyka”	W9 W10 W11 W12	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów w tym lokalnych produktów rolnych dla rozwoju przedsiębiorczości, - słabo rozwinięte przetwórstwo lokalnych produktów mimo posiadanych zasobów tych produktów w tym brak przetwórstwa truskawki – jedyne produktu regionalnego na terenie LGD, - niski udział wytwarzania, sprzedaży i przetwórstwa produktów lokalnych w gospodarce obszaru LGD (dochody mieszkańców, miejsca pracy), - bardzo niski poziom urynkwienia i komercjalizacji przetwórstwa produktów lokalnych, 	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S10	<ul style="list-style-type: none"> - brak uciążliwego przemysłu – obciążającego środowisko, 	Diagnoza – dział „Gospodarka i	W13	<ul style="list-style-type: none"> - słaba promocja i wsparcie rozwoju lokalnych produktów kaszubskich w tym produktów regionalnych i 	Diagnoza – dział „Dziedzictwo

		przedsiębiorczość”	W14 W15 W16	ekologicznych, - ubogi charakter oferty produktów lokalnych w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych - mała liczba zarejestrowanych na terenie LGD produktów regionalnych i ekologicznych, - stopniowy zanik tradycyjnych, lokalnych metod wytwarzania produktów i świadczenia usług,	kulturowe”
S11 S12 S3 S14	- bogata kultura kaszubska będąca jednym z głównych walorów obszaru LGD, - posiadanie własnego języka, historii, kultury, tradycji kaszubskiej, - istniejące dziedzictwo kulturowe: sanktuaria, cmentarze, obiekty kultury sakralnej, dwory i pałace, zabudowa folwarczna, tradycyjna zabudowa kaszubska, chata kaszubska, ołtarz papieski, - oferta kulturalna muzeów i izb regionalnych,	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W17 W18 W19	- brak wypracowanej i wypromowanej marki regionu Szwajcarii Kaszubskiej, - brak wspólnej promocji podmiotów turystycznych w regionie w tym słaba współpraca pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym na obszarze LGD w tym zakresie, - słaba promocja regionu w kraju i za granicą,	Diagnoza – dział „Turystyka”
S15	- istniejące produkty lokalne: kuchnia regionalna, produkty tradycyjne i regionalne, wyroby twórców ludowych (ceramika, haft, tabaka), tabakiery, „nuty kaszubskie”, instrumenty kaszubskie, itp.	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W20 W21 W22	- trudna sytuacja materialna rolników i ich domowników – zagrożenie tej grupy osób wykluczeniem społecznym i ubóstwem, - zbyt duża liczba osób utrzymujących się z rolnictwa - duży problem bezrobocia ukrytego w rolnictwie na terenach wiejskich obszaru LGD, - rozdrobnione i niskotowarowe rolnictwo na obszarze LGD nie zapewniające utrzymania dla utrzymującej się z niego ludności,	Diagnoza – dział „Rolnictwo”
S16	- małe, rodzinne gospodarstwa produkujące zdrową, ekologiczną żywność,	Diagnoza – dział „Rolnictwo”	W23 W24 W25 W26	- duże i rosące zanieczyszczenie środowiska naturalnego zwłaszcza w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach obszaru w tym zanieczyszczenie jezior oraz ich otoczenia - przez rosnący, niezorganizowany ruch turystyczny, - rosnąca antropopresja na walory przyrodnicze ze strony ruchu turystycznego, - mała liczba zastosowanych rozwiązań ograniczających negatywny wpływ turystyki na środowisko w tym OZE, - brak infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny i ograniczającej jego negatywny wpływ na środowisko w tym ścieżek i tras rowerowych oraz oznakowania walorów i atrakcji turystycznych,	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”
S17 S18	- korzystne wskaźniki demograficzne – przyrost naturalny, obciążenie demograficzne, migracje, - młoda struktura wiekowa mieszkańców,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – demografia”	W27	- niedostatek lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej w tym infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej uzupełniającej szlaki turystyczne, infrastruktury zagospodarowującej części atrakcji turystycznych oraz bazy	Diagnoza – dział „Turystyka”

			W28 W29 W30 W31	turystycznej i rekreacyjnej w odniesieniu do turystyki wodnej i rowerowej, - niedostateczna jakość istniejącej lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej - zbyt niska jakość oraz zakres usług świadczonych w obiektach noclegowych, - mało elastyczna, tradycyjna oferta turystyczna w regionie – brak nowych, innowacyjnych atrakcji turystycznych, - zbyt małe wykorzystanie kultury kaszubskiej jako elementu oferty turystycznej regionu,	
S19	- Bardzo niskie na tle województwa i kraju bezrobocie rejestrowane (najniższe z powiatów ziemskich województwa pomorskiego),	Diagnoza – dział „Bezrobocie”	W32 W33	- ubogi charakter lokalnej oferty turystycznej i rekreacyjnej w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych, - zbyt wąska oferta turystyczna, słabo dostosowana do potrzeb turystów,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S20	- Istniejące organizacje pozarządowe - aktywność mieszkańców,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – aktywność ludności lokalnej”	W34 W35 W36	- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich, - niski potencjał lokalnych przedsiębiorstw w tym przedsiębiorstw z branży turystycznej do generowania nowych miejsc pracy, - niedostateczne wykorzystanie posiadanych zasobów naturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
S21	- wysoka jakość gastronomii - oferty kuchni kaszubskiej,	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”	W37 W38	- niedostateczna współpraca z innymi regionami w zakresie wspólnej promocji, - słaba wymiana doświadczeń z innymi regionami związanych z rozwojem i promocją turystyki.	Diagnoza – dział „Turystyka”
	Szanse	Odniesienie do diagnozy		Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
O1 O2 O3	- wzrost znaczenia turystyki w lokalnej, regionalnej i krajowej gospodarce, - wzrost zainteresowania turystyką wiejską wśród turystów krajowych i zagranicznych, - moda na turystykę aktywną i prozdrowotną wśród turystów.	Diagnoza – dział „Turystyka”	T1 T2	- postępująca degradacja środowiska naturalnego w tym walorów turystycznych i przyrodniczych, - degradacja walorów krajobrazowych i przyrodniczych w skutek nieplanowanego rozwoju turystyki i urbanizacji,	Diagnoza – dział „Uwarunkowania geograficzne”
O4 O5 O6	- bliskość Trójmiasta – jako chłonnego rynku dla produktów / usług, - bliskość autostrady A-1 oraz portów morskich i lotniczego, - budowa Kolei Metropolitarnej i bezpośrednie połączenie kolejowe obszaru LGD z Trójmiastem	Diagnoza – dział „Ogólny opis obszaru”	T3	- emigracja zarobkowa zdolnej, wykształconej młodzieży, głównie do miast,	Diagnoza – dział „Sfera społeczna – demografia”
O7	- rozwój partnerstwa w ramach Lokalnej Grupy Działania które pozwoli na poprawę spójności obszaru LGD i wzrost tożsamości mieszkańców regionu, - możliwości wsparcia realizowanych operacji ze strony	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”	T4	- wzrost konkurencji ze strony regionów sąsiednich w zakresie świadczenia usług turystycznych.	Diagnoza – dział „Turystyka”

O8	funduszy publicznych w tym środków UE				
O9	- realizacja projektu „Kajakiem przez Pomorze” i jego wykorzystanie dla rozwoju turystyki wodnej na jeziorach i rzekach obszaru LGD,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość	T5	- zbyt krótki sezon turystyczny,	Diagnoza – dział „Turystyka”
			T6	- marginalizacja obszaru Szwajcarii Kaszubskiej w planach rozwoju regionu mając źródło w ogólnej marginalizacji społecznej i gospodarczej obszarów wiejskich w tym przede wszystkim terenów peryferyjnych i małych miejscowości w skali całego województwa,	Diagnoza – dział „Gospodarka i przedsiębiorczość”
			T7	- zaniechanie wsparcia rozwoju kultury i tradycji Kaszub na szczeblu krajowym	Diagnoza – dział „Dziedzictwo kulturowe”

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Część III: Matryca logiczna Strategii

Przedsięwzięcia	Cele szczegółowe	Cele główne
Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja	Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub i rozwój rynku produktów lokalnych
Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych	Poprawa dostępu do przetworzonych produktów lokalnych	
Budowa Kaszubskiej Trasy Rowerowej	Ochrona środowiska naturalnego w tym przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez stworzenie warunków dla ukierunkowanego ruchu turystycznego i rekreacyjnego	Poprawa atrakcyjności turystycznej Szwajcarii Kaszubskiej
Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych	Poprawa dostępu mieszkańców i turystów do wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych	
Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		
Stworzenie systemu identyfikacji Marki Szwajcarii Kaszubskiej	Wzrost rozpoznawalności regionu Szwajcarii Kaszubskiej	
Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji		
Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń		

Część IV: Grupy docelowe oraz budżet Strategii

Przedsięwzięcie Strategii	Grupy docelowe	Budżet Strategii w PLN
Tworzenie infrastruktury na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego Kaszub oraz jego popularyzacja i promocja	Organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe	600 000,00
Tworzenie infrastruktury na potrzeby produkcji, przetwórstwa, sprzedaży, dystrybucji i promocji produktów lokalnych	Osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, podmioty gospodarcze, spółki handlowe w organizacji, organizacje pozarządowe	1 800 000,00
Budowa Kaszubskiej Trasy Rowerowej	Organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego	6 100 000,00
Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury na potrzeby komercyjnych usług turystycznych i okołoturystycznych	Osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, podmioty gospodarcze, spółki handlowe w organizacji	5 700 000,00
Tworzenie wysokiej jakości ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe	600 000,00
Stworzenie systemu identyfikacji Marki Szwajcarii Kaszubskiej	Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby	50 000,00
Promocja Szwajcarii Kaszubskiej zgodnie ze stworzonym systemem identyfikacji	Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby	150 000,00
Współpraca międzyregionalna i wymiana doświadczeń	Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby	300 000,00